

FRONTISSA

Publicació semestral de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

Juny 2009 - núm. 17

editorial

Crisi i cultura en el territori

Les necessitats socials que genera una crisi com la d'ara poden induir a pensar que davant del drama humà moltes altres coses poden tenir consideració de supèrflues. Probablement en part deu ser cert, perquè primer de tot les persones han de tenir cobertes les necessitats bàsiques, les que permeten viure en dignitat i, si és possible, d'un treball, també digne. En aquest context, les retallades pressupostàries són a l'ordre del dia de pràcticament totes les administracions, si més no les congelacions. Els ingressos s'han reduït i, per tant, cal limitar despeses, que per lògica s'haurien de procurar en els aspectes més innecessaris, en els de lluïment, en els de prestigi envolat, en els superflus. Incrementar la racionalitat, limitar l'ostentació, propiciar la senzillesa. El perill, en el nostre cas, rau en la consideració que la cultura hagi tingut anteriorment a la crisi. O més ben dit, si la cultura ha tingut la consideració d'element essencial de la vida humana. Si només ha estat un lluïment, un farciment de l'activitat de qualsevol àmbit administratiu, la recança serà feble a l'hora de manejar les tisesores.

El finançament dels centres d'estudis depèn de moltes procedències. Una d'important és l'administració, la local, la comarcal, la provincial, etc. De totes, la local és la que presenta més variabilitats d'un centre a l'altre, d'un municipi a l'altre, segons la valoració que es tingui del centre, l'activitat generada, la concepció cultural que tingui la població i el seu ajuntament. Les notícies

de retallades pressupostàries van corrent, provoquen un cert temor —que no s'eternitzin, que no s'instal·lin definitivament— i limiten en alguns casos el volum de l'activitat dels centres d'estudis.

La crisi d'ara també és una crisi de valors cívics i culturals, allò que nosaltres defensem. Ho podríem dir d'una altra manera: la crisi d'ara és en part conseqüència de manca de valors. La cultura, entesa com el factor i els elements que ens proporcionen la capacitat de dignificar la condició humana, de construir-nos personalment i col·lectivament, d'exercir el pensament i la reflexió raonades, proporciona rendibilitat econòmica i social. Les persones cultes, les que són capaces d'adquirir i transmetre coneixement com a valors personals i col·lectius, les que tenen l'estima posada en el territori proporcionen a la societat una consciència cívica irrenunciable, un pensament que va més enllà del benefici depredador. Aquests són els nostres valors, els que hem de saber defensar individualment i col·lectivament com a generadors de riquesa i de benestar.

Frontissa, en aquest número, s'incrementa en quatre pàgines més, fet que ens permetrà aportar més informació, sobretot de la CCEPC. L'increment constant de centres associats, gairebé doblats en aquesta dècada, ens ha permès també doblar les pàgines de *Frontissa*, amb la voluntat de convertir-la en una eina i un referent dels centres d'estudis.

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana
CCEPC

Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2007

sumari

des de la universitat

Les Balears del turisme de masses: els reptes culturals del pas des de terres d'emigrants fins a territoris d'immigració

pàg. 2

una imatge, una història

pàg. 3

coneguem els centres d'estudis

25è aniversari del Centre d'Estudis de l'Hospitalet

pàg. 4

ccepc

Sumem esforços per a projectes comuns

pàg. 6

institut d'estudis catalans

Seus i delegacions de l'Institut d'Estudis Catalans

pàg. 8

institut ramon muntaner

L'aposta per la difusió: RECERCAT 2009 i portal lrmu.org

pàg. 9

l'entrevista

Angela Jackson

pàg. 11

la finestra

"El patronato de las Viviendas del Congreso". Habitatge i catòlics a la Barcelona del franquisme

pàg. 13

l'arxiu

El Centre de Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

pàg. 15

museu

Museu Valencià d'Etnologia

pàg. 17

ressenyes i novetats

pàg. 19

Les Balears del turisme de masses: els reptes culturals del pas des de terres d'emigrants fins a territoris d'immigració

Les Illes Balears presenten al llarg de la seva recent història una evolució demogràfica pròpia en la qual juguen un paper important les migracions. A una etapa preturística, marcada per l'emigració, que s'estén fins a la meitat del decenni 1951-1960, la segueix una etapa turística, que transcorre fins a l'actualitat, caracteritzada pel fenomen de la immigració. La demanda de treball i residència lligada al desenvolupament turístic i dels sectors complementaris o dependents fou un dels factors clau per a l'emergència d'un important flux d'immigrants que es manté de manera constant des de mitjan segona meitat del segle xx. Primerament fou una immigració espanyola procedent d'altres comunitats autònomes, a la qual posteriorment s'agrega l'arribada d'estrangers. Aquests evolucionen en les seves característiques passant d'un model migratori tipus "Nova Florida" a un nou model tipus "Nova Califòrnia". El primer, que es desenvolupa en els anys setanta i vuitanta, es basa en un model de tipus residencial, integrat essencialment per retirats o preretirats estrangers amb motivació bàsica d'oci i descans. Aquest fou substituït pel model "Nova Califòrnia", en què incideix l'efecte cridada que tenia el territori de les Illes pel seu alt creixement econòmic i d'increment de l'ocupació. Aquests factors, incidents en el consum, els serveis complementaris i la construcció, han provocat fins recentment una alta demanda d'ocupacions qualificades tant en l'àmbit de tècnics com d'executius i empresaris, i al mateix temps conformaren les Balears com un territori amb importants dèficits de mà d'obra menys qualificada, situació de la qual resulta un important increment d'immigració de tipus laboral.

Tot conjuntament ha fet augmentar la població absoluta resident a les Illes, que, segons el Padró Municipal del 2008, assoleix 1.072.844 habitants, dels quals 223.036 eren estrangers, xifra que representa el 20,8 per cent de la població total resident. Dominen els estrangers provinents de la Unió Europea (50,97% dels estrangers), seguits pels provinents d'Amèrica Llatina (30,07%), Àfrica (13,51%) i Àsia (3,03%). Per nacionalitats, continuen dominant els alemanys, i ocupen els següents llocs els britànics, marroquins, italians, equatorians i argentins.

La nova situació sociodemogràfica que emergeix amb la irrupció del turisme de masses implica tot un seguit de conseqüències simultànies i paral·leles entre desenvolupament turístic i procés migratori illenc. El fenomen turístic incideix sobre les pautes de comportament de la població preexistent i va agregant nous contingents de persones procedents de fora de les Illes, fet que implica efectes socioterritorials representats per un desarrelament a l'ambient tradicional, així com problemes d'identificació i d'integració. D'una banda, la relació amb els turistes, procedents de països amb cultures i mentalitats diferents, provocà un fenomen d'efecte exemple, pel qual s'adoptaren nous hàbits i comportaments que implicaren un procés de modernització de la societat illenca, però també suposà el sorgiment de situacions d'estandardització i aculturació. De l'altra, el contacte entre la població insular i els nousvinguts provoca situacions diverses segons les característiques i els orígens dels immigrants:

a) Els immigrants procedents d'altres indrets de l'Estat espanyol incidiren en

un efecte de xoc entre llengua i cultura amb una diferenciació entre forasters i illencs. Però aquesta onada migratòria es produí en un ambient de "bombolla colonial", caracteritzada pel caràcter privilegiat del castellà, situació que va fer impossible assegurar eines per a la supervivència cultural.

b) Els estrangers residents arribats a l'etapa de "Nova Florida", considerant les Illes com a refugi, estan més interessats en la recerca de tranquil·litat que en la llengua i cultura illenques. Consideren la llengua com a barrera i es detecta una manca d'interès pel coneixement de la identitat cultural de les Balears.

c) Els estrangers residents de l'etapa de "Nova Califòrnia" representen una immigració desarrelada amb un sentiment de provisionalitat que incideix en una desestructuració social. Sols pensen a augmentar la qualitat de vida, interpretada en el seu parcial vessant econòmic. El "mite de paradís" no informa de la identitat cultural de les Balears. Es converteixen en mà d'obra externa considerada com a "quist" social. Per a ells no és imprescindible el coneixement de la llengua i la cultura i sols s'integren si està garantida la mobilitat social ascendent que millori les seves condicions de vida.

En conclusió, manquen estratègies d'actuació per superar la situació d'inferioritat de la llengua i la cultura de les Illes, aspectes que requereixen una més alta conscienciació tant dels nascuts a les Balears com dels que vénen de fora.

PERE A. SALVÀ TOMÀS

CATEDRÀTIC D'UNIVERSITAT DE GEOGRAFIA HUMANA. UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

El Sr. Josep Avellaneda Font acciona amb les mans i els peus el teler quadrat tipus William Lee davant de l'atenta mirada del jove Julià Lladó, alumne de l'Escola de Teixits de Punt de Canet de Mar.¹

Aquesta imatge ha estat difosa a *El Sot de l'Aubó, Quaderns d'Història Local del Centre d'Estudis Canetencs*, núm. 18, desembre de 2006. És la imatge de la portada i també es reproduïx a la pàgina 18².

L'original resta dipositada a la Biblioteca de l'Escola de Teixits de Canet i n'agraïm al Centre d'Estudis Canetencs la difusió i sobretot la divulgació d'estudis sobre la indústria de gènere de punt.

El teler quadrat tipus William Lee:

William Lee va ser el constructor del primer teler que confeccionava malles mecànicament i, per tant, el responsable del pas de la producció manual a la mecànica de mitges. El teler multiplicava la teixidura manual (popularment coneguda com *fer mitja*) i produïa malles més fines i regulars, cosa que provocà una reacció social contra el teler entre aquells que treballaven a mans.

El 1589 presentà la primera mitja de llana fabricada amb aquest teler, producte molt popular i d'ús comú com a peça exterior. Nou anys després va obtenir el primer parell de mitges de seda, que era el que feia servir l'aristocràcia.

La història:

Julià Lladó estudià a l'Escola de Teixits entre el 1943 i el 1949 i obtingué el grau de perit en teixits de punt el 1950. Els telers accionats per l'home havien quedat obsolets a finals del s. XIX amb la introducció de la energia elèctrica. En aquell moment, ja eren poques les persones amb l'habilitat d'accionar el teler.

Per això, la imatge impacta. Un jove observa amb molta atenció com funciona el primer teler que va produir malles mecànicament. La fotografia és del 1946. Aquell jove aprendria a programar màquines automàtiques que produïen peces de vestir de punt en una indústria en expansió. De fet, en el seu expedient acadèmic hi ha, com a curiositat, una carta de la seva mare sol·licitant la despesa de faltes d'assistència atès que la fàbrica familiar ha comprat una màquina Cotton que "ha de proceder-se a desmuntar y a

El teler és una reproducció fabricada l'any 1882 a Olot. Té 2.509 peces i les seves mides són 116 x 97 x 157 cm

su montaje en nuestra fábrica". Un teler d'alta producció totalment automàtic.

El lloc:

La fotografia fou presa a la Nau Floris i Busquets, sala de màquines de l'Escola de Teixits de Punt. És una nau de 1.600 m² construïda entre el 1911 i el 1915. L'arquitecte del projecte fou Pere Domènech i Roura i els mestres de cases executors, Salvador Torrus Oliver i Josep Cabruja Feliu. És un edifici d'estil noucentista d'extraordinària elegància i bellesa. És una nau de planta rectangular coberta per una teulada a dues aigües. Els seus 100 m de longitud per 16 d'amplada estan suportats íntegrament pel seu perímetre sense cap pilar interior.

Fins el 1943 va allotjar la fàbrica de gèneres de punt de la societat de

Joaquim Floris i Ramir Busquets. Aquell any fou adquirida per la Diputació de Barcelona, i d'aleshores ençà, allotja els tallers, laboratoris i maquinària tèxtil de l'Escola de Teixits de Punt, fundada el 1922 per la Mancomunitat de Catalunya com a centre per a la formació de directores d'indústries (després perits i avui enginyers tècnics) i teixidors (mestre industrial, tècnic especialista). Avui és un centre de recerca i de transferència de tecnologia tèxtil amb activitats relacionades amb la innovació, la formació i la divulgació.

ÒSCAR FIGUEROLA BERNAL
SOCI DEL CEC

PROFESSOR DE L'EUETPC. HISTORIADOR
REGIDOR DE COMUNICACIÓ, CULTURA I
URBANISME DE L'AJUNTAMENT DE CANET DE MAR

¹ El nom oficial del centre és Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica en Teixits de Punt de Canet de Mar – UPC. Popularment, es coneix com Escola de Teixits o Escola de Canet. Aquest darrer nom és molt popular entre els industrials del gènere de punt dels Països Catalans.

² Anteriorment, la mateixa imatge fou reproduïda al llibre de Jordi Palomer *Del Teler Quadrat al Teler Rodó*. La Comarcal Edicions, 1997, p. 36, i a *Història de l'Escola de Teixits 1922-1997*. Diputació de Barcelona, 1997, d'Olga López i Òscar Figuerola.

³ Arxiu acadèmic de l'EUETPC.

25è aniversari del Centre d'Estudis de l'Hospitalet

Jornada de vida associativa

Celebració de l'acte "Les dones de l'Hospitalet teixim el nostre futur"

Jornada de vida associativa

Enguany es compleixen els primers 25 anys d'existència del Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Ha passat temps i potser n'hi ha que ja no són conscients que el 1984, amb una democràcia recentment retrobada, la ciutat presentava una situació complexa, problemàtica i, en molts aspectes, contradictòria. D'una banda, era la segona ciutat catalana en nombre d'habitants, però, d'una altra, aquesta segona posició no es reflectia en una activitat cultural i en un teixit ciutadà que es corresponguessin. En aquests darrers aspectes (i en molts altres), l'Hospitalet no era pas la segona ciutat catalana.

El franquisme va ser especialment negatiu a l'Hospitalet. La fortíssima immigració que va rebre no va anar acompanyada de mesures que en permetessin una bona acollida. Dels 51.000 habitants que hi havia el 1940 s'havia passat a 242.000 el 1970. Al mateix ritme, el terme municipal passà de ser l'horta de Barcelona a ciutat-dormitori.

Des dels darrers anys del franquisme hi havia hagut una notable activitat associativa de caràcter reivindicatiu (Associacions de Veïns). Hi havia diverses associacions de caràcter esportiu. I també associacions culturals, algunes de caràcter "folklòric i regional" i d'altres que es movien dins d'un àmbit "de barriada". De fet, la barriada era un altre dels signes que definien l'Hospitalet de fa 25 anys: la gent se sentia més del "seu barri" que de "la ciutat".

La desconexió entre barris era un fenomen de caràcter físic (de "geografia física"). Per anar de la Torrossa a la Florida calia travessar el torrent Gornal, per anar de la Florida a Sant Josep calia baixar el costerut camí que salvava el barranc de les Planes i després superar la via del tren, etc. La gent dels barris, quan anava a resoldre afers a l'Ajuntament (barri del "Centre") solia dir que "anava a l'Hospitalet".

La situació de la llengua i de la cultura catalanes era també particularment precària. Una part notable de la població era incapaç d'entendre el català i la majoria incapaç de parlar-lo (la immigració procedia sobretot de zones no catalanoparlants de la resta de l'Estat). Les autoritats locals dels anys seixanta i els primers setanta no tenien gaire més interès que cobrar els tributs municipals i ser ben vistes per les jerarquies del règim. Quan qui en va ser el primer director va proposar la creació d'un Museu de l'Hospitalet, la idea va ser rebuda amb fredor. La cultura no interessava a aquella gent.

L'Ajuntament democràtic es va trobar un panorama difícil. Avui la situació ja no té gaire relació amb la descrita i en aquesta transformació

hi han tingut a veure les institucions polítiques, però també la societat civil, l'àmbit en què es mou el CEL'H. No vull dir amb això que el nostre Centre "hagi transformat la ciutat", però el conjunt de la seva activitat s'ha desenvolupat des del començament tenint present aquesta fita (alguna cosa hi haurem aportat, doncs).

La vida cultural a l'Hospitalet del final del franquisme i els inicis de la democràcia era pobra, la recerca científica sobre els temes locals i la seva reflexió era quasi inexistent. El nivell mitjà de formació acadèmica dels habitants de l'Hospitalet era també molt baix, però les perspectives en aquest sentit eren prometedores: una nova generació (la del *baby boom*) d'hospitalencs i hospitalenques universitaris estava a punt de sortir de les facultats.

Va ser en aquest context de negror i esperança que va ser fundat el CEL'H, el 1984. Des de feia pocs anys, s'havia estès per tot Catalunya el moviment dels Centres d'Estudis i un grup de gent compromesa amb la ciutat va pensar a crear-ne un. La primera junta directiva fou presidida per Jaume Botey (un dels principals impulsors del projecte). En Jaume i un altre membre d'aquella junta fundacional (Joan Camós) tornen a ser presents en la junta actual.

Com la majoria de les nostres entitats, hem tingut, tenim i tindrem problemes. Aquesta constatació ens va portar a ser presents des del començament en la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Els grans projectes només es poden assumir des de la suma d'esforços. Ens nodrim bàsicament de les aportacions voluntàries i des de fa uns anys assistim a una "crisi de voluntariat": costa trobar gent que s'hi impliqui. Segur que no us dic res de nou.

El CEL'H es defineix a si mateix com una associació cultural ciutadana oberta a les persones interessades en el coneixement, el debat i la reflexió sobre l'Hospitalet. Des del començament, ha impulsat i ha col·laborat (no som l'única entitat interessada a reflexionar sobre l'Hospitalet; sí, però, que som l'única

que ho canalitza a través de la recerca) en l'impuls de la reflexió al voltant de la realitat de la ciutat i dels seus problemes. Fruit d'aquesta activitat, s'han dut a terme trobades de debat, projectes de recerca i difusió del coneixement sobre l'Hospitalet i una llista considerable de publicacions.

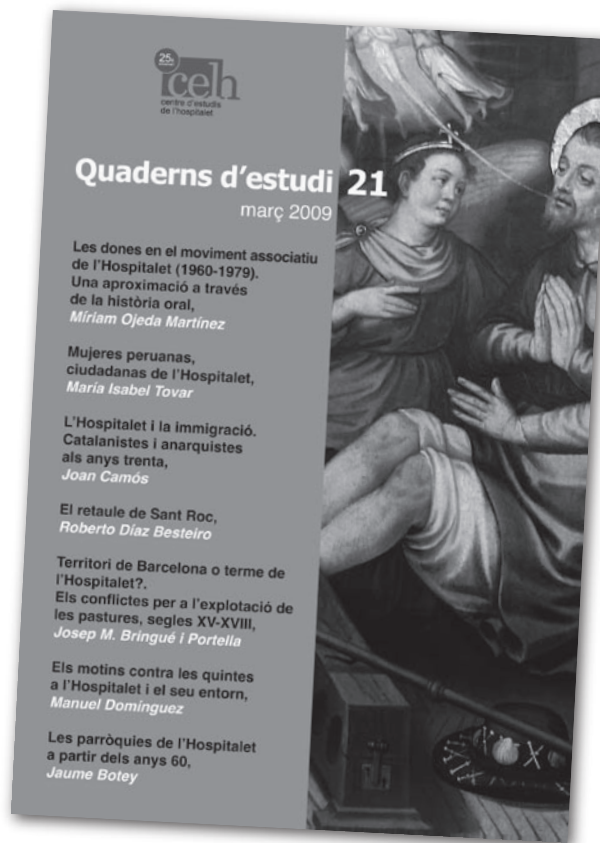
El CEL'H ofereix als seus socis i als ciutadans de l'Hospitalet activitats i serveis relacionats amb els seus objectius, i disposa de dues línies de publicacions pròpies: *Quaderns d'Estudi* i *Recerques*. En els *Quaderns* s'hi han publicat articles d'àmbits ben diferents (història, economia, sociologia, geografia, etc.), sempre amb un element comú: conèixer l'Hospitalet, tant el seu passat com les perspectives de futur. Quant a la col·lecció *Recerques*, consisteix en monogràfics sobre la ciutat.

Des del CEL'H volem potenciar la recerca, afavorir el debat i la reflexió sobre l'Hospitalet, acollir propostes externes d'estudis i fer difusió del coneixement a través de l'edició de publicacions. També ens proposem promoure i donar suport a la investigació sobre el nostre patrimoni. Apostem per generar xarxes de cooperació entre les administracions públiques, les universitats, els centres educatius i els centres de recerca local, que actuen com a transmissors de les accions que incideixen en el patrimoni local o universal. Ara tenim entre mans una important qüestió de caràcter patrimonial: el projecte previst per a can Trabal podria comportar una agressió al patrimoni cultural i natural de l'Hospitalet.

Considerem que cal apropar la informació a la ciutadania. Per això, un dels objectius del CEL'H és contribuir a un millor coneixement sobre l'Hospitalet. Per aconseguir aquest objectiu, és voluntat del CEL'H afavorir la interrelació amb els diferents equipaments i serveis existents (Biblioteques, Arxiu Municipal, Museu de la ciutat, etc.), des de la complementarietat.

En darrer terme, volem potenciar la identitat local. Igual que el 1984, avui és necessari redefinir què entenem per identitat a l'Hospitalet, i quins elements propis pot aportar la nostra ciutat en el context metropolità i català. La immigració actual és, entre d'altres, un dels temes que cal tractar.

Entre els serveis que oferim, destaca BABEL'H: servei d'atenció i consulta del fons bibliogràfic i la base de dades

Portada de *Quaderns d'estudi 21*

Presentació del núm. 21 de *Quaderns*

d'estudis locals de l'Hospitalet. BABEL'H és consultable en línia.

El Servei de Suport als Treballs de Recerca (cogestionat amb l'Arxiu Municipal) està adreçat als Centres Educatius de Secundària. Permet fer difusió del coneixement local i del mateix CEL'H entre les noves generacions d'estudiants. Altres serveis són "Investiguem l'Hospitalet des de la Universitat" i

"Conèixer l'Hospitalet", que acull sol·licituds per participar en taules rodones, debats, conferències, etc.; és una important eina de col·laboració amb l'Ajuntament i altres entitats.

El CEL'H aposta per fer associacionisme, per fer ciutat i per intervenir a l'Hospitalet.

MARCEL POBLET
VOCAL DE LA JUNTA DEL CEL'H

Sumem esforços per a projectes comuns

Un dels principals objectius de la CCEPC és el de proposar i desenvolupar activitats que impliquin la col·laboració dels centres d'estudis i que responguin a un interès comú per una temàtica o línia concreta de treball. Un exemple d'aquest plantejament

d'actuació col·lectiva és l'organització dels congressos de la CCEPC (set fins ara) o l'exposició "Lluís Companys i la seva època".

La CCEPC i l'IRM organitzem aquest 2009 dues activitats que responen a aquest plantejament.

El món agrari a les terres de parla catalana (Andorra, Catalunya, Catalunya del Nord, Illes Balears, l'Alguer, la Franja i País Valencià). Banc d'imatges i exposició

L'èxit aconseguit amb l'exposició "Lluís Companys i la seva època", que es va poder gaudir a una setantena de poblacions i amb una excel·lent valoració com a servei per part dels centres d'estudis, fa que es plantegi aquest ambiciós projecte, en el qual l'exposició serà una de les parts del conjunt i al qual s'ha sumat la Fundació del Món Rural.

El passat 28 de maig es va fer la primera reunió dels quatre membres de l'equip de comissariat i del comitè assessor, format per més d'una vintena de persones.

EL PROJECTE. OBJECTIUS

El projecte "El món agrari a les terres de parla catalana" pretén facilitar a la societat un coneixement històric del sector agrari des de finals del segle XIX per poder comprendre la realitat actual i entendre les polítiques agràries que en el marc europeu cal adoptar per fer possible la continuïtat del sector.

L'element bàsic del projecte comporta presentar, estructurades en diversos àmbits, imatges dels paisatges, dels conreus, de les formes de treball i de vida que s'han donat en els diversos territoris, en les distintes àrees agràries, amb la informació corresponent a cada apartat i de cada imatge.

Actualment, el sector agrari ocupa una part molt petita dels sectors produc-

tius de la societat, però al mateix temps gestiona una gran part del territori. La realitat actual fa que cada vegada més la societat urbana ignori o tingui un coneixement difús i sovint distorsionat del món agrari. Bona part de la producció del projecte "El món agrari a les terres de parla catalana" està encaminada a facilitar informació a la societat sobre un sector que ha estat estratègic.

BANC D'IMATGES

1a fase, per desenvolupar aquest any 2009

Per preparar l'exposició, caldrà un extens treball de camp per seleccionar moltes imatges recollides en el territori, en centres d'estudis, en arxius, en organismes oficials, en fons particulars, etc. Per tant, les imatges descartades no tindran visibilitat expositiva. L'extensió territorial, la diversitat de zones agràries, ens fa pensar en la possibilitat de recollida d'un gran nombre d'imatges. Hem cregut que no podem perdre l'oportunitat de facilitar la coneixença de totes les imatges que es puguin tenir a l'abast, per la qual cosa hem pensat muntar un banc d'imatges de consulta oberta, amb el benentès que es respectaran els drets d'autor i d'ús. El banc no es podrà consultar fins haver presentat l'exposició i serà un espai obert a noves i constants incorporacions d'imatges.

La plataforma virtual per abocar tota la informació i la posterior consulta és Memòria Digital de Catalunya (<http://mdc.cbuc.cat>), que permet consultar col·leccions digitalitzades.

EXPOSICIÓ

2a fase, per desenvolupar l'any 2010
L'exposició estarà dividida en dues parts:

Els paisatges agraris, els conreus i la ramaderia. Amb els continguts següents: els paisatges històrics, el domini de la terra, l'alta muntanya, els paisatges terrassats, les planes, el regadiu, els diversos conreus, la ramaderia, present i futur, les polítiques autonòmiques, estatals i europees.

Les persones, el treball i les formes de vida a la terra. L'home, la dona i la terra (la propietat, els contractes d'ús, jornalers i mossos, el treball de la dona), el treball (treball manual, eines i utensilis, bestiar de tracció i transport, la mecanització, la transformació, la comercialització), les formes de vida (la família, habitatges permanents i habitatges de temporada, la jornada, les festes i expressions al voltant del cicle dels conreus, mútues, germandats, sindicalisme i cooperativisme), les polítiques autonòmiques, estatals i europees.

L'exposició es complementarà amb altres activitats, com ara una versió vir-

tual, consultable a través de les pàgines web o portals de les entitats promotores del projecte; l'edició del catàleg de l'exposició, i l'organització d'activitats vinculades a les presentacions a cada punt del territori (conferències, taules rodones, etc.).

RECERCA I RECOPIACIÓ DE MATERIAL

Aviat farem arribar als centres i instituts d'estudis i a altres entitats un fullletó que expliqui el projecte, la metodologia i les característiques tècniques. D'altra banda, se cercaran els serveis professionals d'una persona

o més per treballar en el territori, en els llocs on se'ns comunicui que cal la nostra presència per seleccionar documentació. Cada document generarà una fitxa amb les seves dades descriptives. Aquestes dades, quan el banc d'imatges sigui d'accés obert, permetran les cerques temàtiques o per paraules clau. El banc d'imatges ens servirà com a arxiu per seleccionar les necessàries per a l'exposició.

COL·LABORADORS

Fins ara el projecte gaudeix de l'ajut o la col·laboració de la Federació de

Cooperatives Agràries; d'Unió de Pagesos; del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural de la Generalitat de Catalunya; de la Universitat Oberta de Catalunya; de l'Agència de Patrocini i Mecenatge de la Generalitat de Catalunya; de la Direcció General de la Memòria Democràtica de la Generalitat de Catalunya; del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, i de la Institució Catalana d'Estudis Agraris, a més dels suports genèrics al programa anual d'activitats de la CCEPC i l'IRM.

Congrés Centres d'Estudis, Universitats i Administracions Lleida, 27 i 28 de novembre de 2009

Cada vegada més, els centres d'estudis, les universitats i l'administració funcionen com a vasos comunicants, amb interessos semblants: el desenvolupament local i la incidència en el territori.

Però encara queden molts objectius per assolir i cal una millor coordinació entre aquests tres agents, de manera que es consensuin actuacions i es treballi per sumar esforços i recursos.

Organitzen aquest congrés la CCEPC, l'IRM, l'Institut d'Estudis Ilerdencs i la Xarxa Vives d'Universitats. Els seus principals objectius són: incentivar els joves, rendibilitzar els recursos, crear xarxa, redefinir rols i crear equips de treball.

El plantejament del congrés s'estructura en tres àmbits:

LA RECERCA

Analitzarà la recerca sorgida dels diferents àmbits, de les possibilitats de col·laboració existents, dels recursos per fer recerca, del reconeixement dels centres d'estudis i dels seus investigadors com a agents de recerca. S'hauria de pactar amb l'administració quins són els criteris per avaluar la tasca realitzada des dels centres, tenint en compte els trets característics d'aquest sector.

EL DESENVOLUPAMENT LOCAL

El gran valor de la implicació i el treball conjunt (administracions locals i comarcals, centres i universitats) dels diferents agents per incidir en el territori a través de la recerca aplicada. El finançament raonable. Les aportacions de la Universitat i dels centres d'estudis en els processos de participació ciutadana i davant els nous reptes del s. XXI.

LA DIFUSIÓ

Les actuacions conjuntes de difusió dels resultats de la recerca, per tal d'incidir en el major nombre de població possible. La captació de l'atenció dels joves i de les persones novingudes com a mitjà d'integració. Valorització de la feina feta des del territori amb més presència als mitjans de comunicació.

Cada àmbit serà obert per una ponència i tancat per una taula rodona amb debat. El moderador de cada àmbit recollirà les idees que s'aportin perquè la darrera sessió consistirà en una posada en comú per tal de consensuar un document de declaració d'intencions i una eina per començar a treballar.

Els centres d'estudis, a través dels seus socis, podran presentar propostes o reflexions, que s'adreçaran a l'àmbit corresponent i seran recollides pel moderador.

Pati de la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

Seus i delegacions de l'Institut d'Estudis Catalans

L'activitat de l'Institut d'Estudis Catalans es concentra principalment en la seva seu barcelonina: la Casa de Convalescència. En aquest magnífic edifici cedit per l'Ajuntament de Barcelona, al bell mig del Raval, és on transcorre la vida corporativa de la institució i on es duu a terme la investigació i la difusió científica que li són pròpies. L'Institut, l'àmbit d'actuació del qual abasta tots els territoris de llengua i cultura catalanes, ha emprès la creació de seus i delegacions arreu d'aquests territoris. L'objectiu és garantir-ne la presència i establir punts de coordinació entre els membres que hi resideixen.

Tenint en compte la ja centenària trajectòria de l'Institut, l'establiment de seus és relativament recent. Fou el 26 de març de 1999 quan, mitjançant un conveni de cooperació amb la Universitat de Perpinyà, es creava una delegació territorial, la primera, en aquella ciutat. El 7 de juny d'aquell any s'inaugurà la seu de Castelló de la Plana i posteriorment se n'han obert dues altres: el 2 de novembre de 2005 la d'Alacant i uns dies més tard, el 8 de novembre, la de Lleida.

A banda d'aquestes quatre seus permanents i consolidades, l'Institut d'Estudis Catalans sovinteja contactes científics i culturals amb la resta dels territoris de l'àmbit lingüístic català. A València, les activitats organitzades pel delegat del president tenen lloc a l'Espai Ciència de l'edifici Octubre Centre de Cultura Contemporània. Pel que fa a les Illes Balears, fou signat de fa temps un conveni marc amb el Govern en què es reconeix explícitament l'autoritat de l'Institut en matèria lingüística. Els contactes i les col·laboracions amb les autoritats polítiques i culturals són freqüents i cada cop més permanents: un espai d'exposició de les publicacions de l'IEC a la recentment inaugurada seu de l'Institut Ramon Llull a Palma és un pas més en aquest sentit. Quan seran resoltes les dificultats de restauració de l'edifici que ha d'aixoplugar l'Institut d'Estudis Catalans en aquella

ciutat, s'haurà avançat en l'assoliment de l'objectiu d'estendre i compartir coneixement.

L'Institut no s'havia proposat mai amb tanta determinació d'estrènyer lligams entre aquestes contrades. L'acadèmia ha fet aquest impuls conscient de la conveniència d'establir un sistema de funcionament basat en el concepte de xarxa interactiva, com a resposta al procés de mundialització i als desafiaments que planteja. Consolidar una concepció oberta de la institució resulta imprescindible per assegurar-ne els objectius fundacionals.

Els Estatuts aprovats el 2001 recullen aquesta filosofia i aposten per una projecció més sòlida de la institució. Hom pretén que les activitats de l'acadèmia esdevinguin referent a tots els

Institut d'Estudis Catalans
Foto: Montse Catalan

Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans
Foto: Manuel Armengol

Països Catalans i que el contacte entre ells sigui cada cop més intens. Aquesta connexió no es pot concebre de manera unidireccional, sinó que, altrament, cal bastir una xarxa d'enriquiment mutu. La col·laboració d'universitats i centres de tots els entorns d'aquestes seus són i seran decisives.

La projecció de l'Institut és un procés institucional i simbòlic, necessari per arrelar-lo arreu dels territoris a qui, al capdavant, es deu i on rau la seva raó d'ésser.

GABINET DE LA PRESIDÈNCIA
IEC, MAIG DEL 2009

L'aposta per la difusió: Recercat 2009 i portal Irmu.org

Figueres, Capital de la Cultura Catalana 2009, va ser la ciutat que va acollir la cinquena edició del Recercat, els actes del qual van tenir lloc els dies 15, 16 i 17 de maig.

El divendres dia 15 es va donar el tret de sortida amb una conferència al Cercle Sport Figuerenc del professor Francesc Muñoz, doctor en geografia i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva exposició, amb el títol "La urbanització. Paisatges comuns i llocs globals", va plantejar com a través de l'arquitectura, l'urbanisme i els espais viscuts podem observar dinàmiques que són fonamentals per entendre la societat actual. Un extracte del seu plantejament es pot consultar al portal de l'Institut Ramon Muntaner.

El dia 16 al matí es va inaugurar la Fira situada a la Rambla mateix. Enguany es va optar per una gran carpa que interiorment estava distribuïda en diferents estands. A cada stand s'hi exposaven les publicacions, els díptics i els pòsters dels més de vuitanta centres i instituts d'estudis participants. Com a Perpinyà, es va optar per una distribució per àmbits territorials i per reservar un espai per a una llibreria. A més a més, també es va poder visitar l'exposició "Els centres i instituts d'estudis: una xarxa de cultura i recerca al territori", realitzada per la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i l'Institut Ramon Muntaner. La nova estructura en carpa oferia una visió de conjunt del material més atractiva i afavoria el diàleg entre els participants i amb el públic visitant. La carpa també ofereix possibilitats de distribució interior que anirem explorant en les properes edicions. Com a novetat, la fira es va poder visitar tot el dissabte i també diumenge al matí. Cal destacar que aquesta ha estat l'edició amb més presència de públic local. Sobretot dissabte, però també diumenge, van ser molts els figuerencs i figuerenques que van visitar la carpa.

Dins els actes del Recercat, es va poder visitar també a Figueres l'exposició "Apocalíptica. Els rastres de la mort a través de la història. Segles XVI-XVIII",

Inauguració del Recercat 2009

Taula rodona "El moviment dels centres d'estudis als territoris de parla catalana: present i futur" Recercat 2009

realitzada per l'Arxiu Històric de Girona – Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, amb la col·laboració del Museu d'Arqueologia de Catalunya i del Grup de Recerca Demogràfica i Genealògica. L'exposició estava ubicada a l'Arxiu Municipal i es va poder visitar amb el mateix horari que la fira.

Com en cada edició, el dissabte també es van programar una conferència i una taula rodona. Enguany ambdues van servir per reflexionar sobre el món dels centres d'estudis amb l'objectiu d'iniciar un debat que esperem que continuarà fins al novembre i que arribarà al punt àlgid amb el congrés que

tindrà lloc els dies 27 i 28 de novembre a Lleida a la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs amb el títol Centres d'Estudis, Universitats i Administracions.

La conferència "L'espai local: laboratori de recerca universitària?" va anar a càrrec del Sr. Joaquim M. Puigvert, professor titular d'Història Contemporània i vicerector de Relacions Institucionals, Societat i Cultura de la Universitat de Girona, i va incidir en la necessitat d'afavorir un estudi en profunditat sobre el món dels centres d'estudis remarcant la importància d'analitzar quines han estat les principals línies de recerca abordades fins a l'actualitat i quins són els nous àmbits o camps

d'estudi. *A posteriori*, la taula rodona: "El moviment dels centres d'estudis als territoris de parla catalana: present i futur" ens va oferir diferents realitats i també diferents problemàtiques dels centres d'estudis en el segle XXI. Hi van participar: el Sr. Pere Gifre, de l'Institut d'Estudis Empordanesos; el Sr. Enric Subiñà, del Centre d'Estudis Argentonins. Jaume Clavell; el Sr. Antoni-Lluís Carrió, de la FIECOPV (Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià); el Sr. Josep Miquel Vidal, de l'Institut Menorquí d'Estudis; el Sr. Arnaldo Gil, de l'Arxiu Històric Roquetes-Nou Barris i la Sra. Rita Armejach, del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Va moderar la taula la Sra. Helena Solà, d'*Hora Nova. Bisetmanari de l'Alt Empordà*. Ambdues activitats van tenir lloc a la sala de descans del Teatre Municipal El Jardí.

En el mateix teatre va tenir lloc el lliurament dels premis Recercat. Hi va haver set candidatures a persones vinculades al món dels centres d'estudis i tres candidatures d'entitats. El jurat va decidir concedir un premi *ex-aequo* al Sr. Albert Compte Freixenet, vinculat a l'Institut d'Estudis Empordanesos, i al Sr. Josep Miquel Vidal Hernández, director científic de l'Institut Menorquí d'Estudis. El premi a l'entitat va recaure en el Centre d'Estudis Sinibald de Mas de Torredembarra.

Dissabte va tenir lloc una activitat lúdica complementària: la cercavila a càrrec dels Gaiters de l'Aguilot de Tortosa.

El 2010 la sisena edició del Recercat tindrà lloc a Badalona. Tan aviat com sigui possible, us comunicarem les dates.

Des de l'Institut Ramon Muntaner volem agrair la participació dels centres i instituts d'estudis i de les persones que hi van assistir; la implicació de l'Institut d'Estudis Empordanesos com a entitat amfitriona, i el suport tècnic de l'Ajuntament de Figueres.

Any rere any, el Recercat va guanyant ressò mediàtic i es va consolidant en tots els àmbits: en participació, en reconeixement com a jornada de referència per als centres d'estudis i per als investigadors vinculats a la recerca local i comarcal, etc. El repte és aconseguir que en els propers anys es converteixi en una cita de referència dins el calendari cultural català.

Premis Recercat 2009: Albert Compte, Josep Miquel Vidal i Centre d'Estudis Sinibald de Mas de Torredembarra

Personal de l'IRM: M. Carme Jiménez, Mercè Roca, Núria Sauch, Pineda Vaquer, Elena Espuny, Carles Barrull, Núria Vilanova i Anna Pallarès. Personal de la CCEPC: Francesc Viso i Eva Garcia

PORTAL IRMU.ORG

El portal irmu.org és una de les portes principals d'accés a la informació dels centres i instituts d'estudis locals i comarcals de la societat del s. XXI.

Quines són les seves potencialitats? La facilitat per incorporar i actualitzar la informació, la possibilitat de realitzar cerques relacionades, la imatge de potent xarxa cultural en el territori que transmet, l'accés a l'administració dels apartats de cada centre des de qualsevol lloc i a qualsevol hora a través de les claus que han estat facilitades des de l'Institut i el fet consolidar-se a poc a poc com el portal de referència de la recerca local i comarcal.

Però perquè el portal sigui realment una eina de consulta obligada per als investigadors i sigui una pàgina de

referència per a la resta d'institucions dels territoris de parla catalana, és molt important la implicació de tothom. Des de l'Institut es fa un gran esforç per mantenir-la actualitzada i difondre-la, però necessitem la col·laboració dels centres perquè vagi creixent quantitativament i qualitativament.

Per aquest motiu, us recordem que tots els centres disposen d'un codi i d'una clau per poder incorporar les seves notícies, activitats, projectes, publicacions, etc., i que us el podem facilitar si us poseu en contacte amb nosaltres a través del correu electrònic o del telèfon. La petita aportació de cada entitat suma i és important en el treball cap al reconeixement de la tasca realitzada des dels centres i instituts d'estudis. Estem a la vostra disposició.

Entrevista a Angela Jackson

Nascuda a la Gran Bretanya, va venir a viure al Priorat l'any 2002. Doctorada en història l'any 2001 per la Universitat d'Essex (Colchester). Ha estat professora a temps parcial a Essex i a Cambridge. Els seus temes d'estudi principals han estat la Guerra Civil espanyola i la metodologia de la història oral, entre d'altres. Des de l'any 2003 és presidenta de l'associació cultural No Jubilem la Memòria, de Marçà (www.nojubilemlamemoria.cat) que en els darrers anys ha destacat pels projectes vinculats a la recuperació de la memòria històrica, com ara l'exposició "Preludi de l'última batalla: les Brigades Internacionals al Priorat, 1938", exposició que es va poder visitar durant el Recercat de l'any 2008. Els seus darrers llibres publicats en català són: *Més enllà del camp de batalla* i *Els brigadistes entre nosaltres*.

— *Quan i per què va començar a interessar-se per la Guerra Civil espanyola?*

— Vaig començar a estudiar història a la universitat de gran, fa gairebé vint anys. Un professor em va introduir en el tema de la Guerra Civil i em vaig adonar que té de tot, que era com un mirall que reflecteix totes les coses importants de l'època i les esperances i els temors de la gent d'aquell temps. També vaig arribar a conèixer alguns dels brigadistes i les dones que havien vingut aquí com a infermeres durant la guerra i em va impressionar molt la seva personalitat, forts i actius, malgrat els anys que tenien. Em va agradar tant el tema que després d'acabar la llicenciatura vaig continuar amb un doctorat que tractava de les dones britàniques i la Guerra Civil espanyola.

— *Des de la seva perspectiva de persona nascuda fora de l'Estat espanyol, com percep en la societat actual d'aquí les conseqüències, el substrat dels resultats de la Guerra Civil i del llarg temps del franquisme?*

— En qualsevol poble hi ha gent que va patir molt durant i després de la guerra. Molta gent ha aconseguit sobreviure d'una manera més o menys normal, malgrat el que va passar. No obstant això, les cicatrius psicològiques són importants i profundes. De vegades, en poder recordar en públic els seus morts per primera vegada després de molts anys de silenci, la gent té una sensació d'alleujament, malgrat les llàgrimes.

Angela Jackson

— És una part del procés de dol, és a dir, una de les etapes que normalment una persona ha de passar per adaptar-se i superar la tragèdia. Ara, amb els homenatges als morts i les plaques commemoratives, la gent arribarà al final d'aquest procés.

— *Quan i per què va decidir venir a viure al Priorat? Té alguna relació amb el seu àmbit de recerca?*

— Degut a les meves investigacions, vaig conèixer una de les infermeres que va venir aquí. Durant la batalla de l'Ebre, va treballar a la cova hospital de la Bisbal de Falset. Ella tenia records profundament emotius dels ferits i de la seva feina a la cova. Per això, després de la seva mort, vaig venir per trobar la cova i per parlar del tema amb els veïns

del poble. Llavors, vaig escriure el llibre sobre el tema. Tota la comarca del Priorat és tan agradable que vaig traslladar-me a viure a Marçà amb el meu marit. Per sort, ara tinc la correspondència d'aquesta infermera, durant la Guerra Civil, amb el seu promès, que va morir a la batalla de l'Ebre, i estic escrivint la seva biografia. Vaig descobrir que hi ha cartes escrites des de Barcelona, Valls i, fins i tot, des del meu poble, Marçà.

— *És presidenta de l'associació cultural No Jubilem la Memòria. Què la va motivar per impulsar-ne la creació i ser-hi al capdavant?*

— L'any 2003 vam crear l'associació per commemorar el seixanta-cinquè aniversari de la batalla de l'Ebre —per això el nom No Jubilem la Memòria—.

Milton Wolff i veterans dels Estats Units i Catalunya a la tomba de John Cookson, amb Angela Jackson a la dreta de la imatge. Any 2003 (any de fundació de No Jubilem la Memòria)

Vam organitzar les primeres jornades amb l'assistència de molts historiadors i la participació de brigadistes dels Estats Units. Continuem la nostra tasca de recuperació de la història de la Segona República i la Guerra Civil al Priorat. Cada any, al novembre, fem unes jornades i col·laborem amb la gent de diferents pobles per organitzar un acte commemoratiu i conferències per presentar les noves recerques i projectes realitzats. Enguany ha sortit el llibre de fotos de l'exposició, *Preludi de l'última batalla*, en català i en anglès (Cossetània Edicions, Valls). Tenim previst fer un documental amb entrevistes on també farem servir algunes de les nostres troballes recents, com ara seqüències enregistrades al Priorat a l'estiu de 1938 per la unitat fotogràfica del batalló Abraham Lincoln.

— *Compari la recerca local i l'associacionisme a Catalunya i a la Gran Bretanya.*

— L'associacionisme local és molt fort a Catalunya i als pobles hi ha una abundant recerca històrica i activitat cultural. A la Gran Bretanya és més popular fer-se voluntari a la teva localitat de grups caritatius nacionals, per exemple l'Oxfam, o per finançar la recerca contra el càncer o malalties del cor. La gent porta la seva roba vella, llibres i, fins i tot, els mobles, a les botigues dels grups i hi ha milers de voluntaris que treballen dues o tres

vegades la setmana per vendre aquestes coses de segona mà. No hi ha tantes festes tradicionals vinculades a cada poble, però allà de vegades la gent dels pobles s'agrupa per conservar un edifici històric o per lluitar contra un projecte de construcció massa impactant per a l'entorn.

— *Valori, des de la seva perspectiva, el paper dels centres d'estudis a Catalunya com a dinamitzadors culturals i més concretament el seu paper en la recuperació de la memòria històrica tant amb relació a la metodologia que utilitzen com amb relació a la repercussió social de les seves recerques.*

— Des de la meua perspectiva, és molt important el paper dels centres d'estudis, no solament per animar la gent a recuperar la seva història, sinó també per estimular la cohesió social. Els centres d'estudis ofereixen compartir coses, intercanviar idees i realitzar projectes. D'aquesta manera, la gent jove pot relacionar-se amb la gent gran, i fins i tot els estrangers poden participar-hi d'una manera o altra. Referent a la metodologia que utilitzem, un punt clau és entendre què podem aprendre mitjançant la història oral. És important esbrinar com actua la memòria, com els fets posteriors actuen emmotllant la memòria. Les nostres investigacions tenen en compte aquesta perspectiva de la memòria no com una cosa fixa, sinó fluida, que pot canviar a causa

de les experiències posteriors o del desenvolupament del coneixement que provoca una reavaluació contínua de la seva vida, encara que sigui de manera subconscient. Hi ha molts estudis de la Guerra Civil que només parlen de la política i dels militars, però a mi m'interessa més el que va passar a la gent normal i corrent, fossin soldats o civils, els homes, les dones i nens, i la influència dels fets en la seva vida. No sóc psicòloga, però, sens dubte, una mica de la perspectiva psicològica pot enriquir l'anàlisi històrica. Com a estrangera, sense cap parent que va lluitar a la Guerra Civil, la meua perspectiva ha de ser diferent del punt de vista d'un català. No vaig viure ni la tragèdia de la guerra ni la llarga època de la repressió franquista. A vegades, malgrat que fa anys que estudio el tema aquí al Priorat, la força emotiva de la repercussió social cap a la nostra feina em sorprèn.

— *La seva entitat ha realitzat diferents activitats amb brigadistes internacionals. Quina valoració fa tant amb relació a com viu el reconeixement aquest col·lectiu com amb relació a la participació de les institucions i la societat civil en aquestes activitats?*

— La valoració és sobretot positiva perquè cadascun dels participants pot trobar alguna cosa bona. Vaig analitzar això a l'últim capítol del meu llibre sobre la cova hospital. Els brigadistes van mostrar una determinació impressionant per tornar aquí i assistir als actes malgrat la seva edat avançada. Per a ells, no solament era una oportunitat per tornar als llocs que havien format part de les seves experiències clau i per honorar els seus camarades morts, sinó per transmetre el missatge que els brigadistes volien passar a les generacions futures, és a dir, que la gent es pot unir per sobre de les fronteres i de les nacions per resistir l'opressió i lluitar per una societat millor. Cada monument nou i cada placa inaugurades gràcies a les institucions i la feina dels veïns d'un poble o d'una ciutat confirmen, tant públicament com personalment, el valor de les creences que han mantingut durant la major part de les seves vides. Després de molts anys de silenci, el reconeixement públic del paper dels brigadistes i de tots els que donaren suport a la República espanyola mostra que el tema continua tenint un poderós i pertinent significat simbòlic per a la nostra societat d'avui.

“El patronato de las Viviendas del Congreso”. Habitatge i catòlics a la Barcelona del franquisme

Un dels aspectes més destacats del franquisme va ser el desenvolupament d'una política d'habitatge que va propiciar la intervenció tant d'organismes públics de tot tipus com d'una àmplia varietat d'agents privats. Una política que, per sobre de qualsevol altra consideració, buscava posar fi al que es considerava un dèficit nacional, la manca d'habitatge. Sense ella era impossible complir el requisit de creació d'una llar, seu de la família, institució que era l'eix de l'esquema social del franquisme i alhora un subtil mecanisme de control a través de la hipoteca. La voluntat del règim era clara, tal com va dir el ministre Arrese l'1 de maig de 1959:

“La fórmula ideal, la cristiana, la revolucionaria, desde el punto de vista de nuestra propia revolución, es la fórmula estable y armónica de la propiedad (de la vivienda) [...]. No queremos una España de proletarios, sino una España de propietarios.”

És ben coneguda la sèrie de lleis que sobre l'habitatge es van dictar en els anys de la dictadura franquista. Igualment, ha estat estudiada des de diversos punts de vista la promoció immobiliària d'aquells anys, especialment a través de treballs que tracten de quantificar-ne el desenvolupament en diferents realitats urbanes.

Uns estudis que, probablement, per estar centrats a donar a conèixer el desenvolupament immobiliari en un àmbit geogràfic concret, no han prestat prou atenció a una de les fórmules immobiliàries que van donar-se al llarg de la dictadura franquista: les promogudes per entitats benèfiques, tant les que estaven lligades a alguna institució, per exemple l'exèrcit i l'Església, com les que van ser desenvolupades per empreses.

Entre les de caràcter benèfic, cal destacar, les nombroses aventures immobiliàries que van ser promogudes per entitats catòliques a tota la geografia espanyola, especialment a partir de 1947 i fins ben entrada la dècada dels seixanta. Efectivament, l'Església i el nacionalcatolicisme imperant van prendre el problema de la manca d'habitatge com un tema ja no de discussió, sinó d'acció social, en clau d'intervenció en la societat. Una intervenció que va saber superar els anys on es prodigaven els actes litúrgics, sempre

exuberants, i la defensa de la més rànica moralitat cristiana, per perllongar-se en el temps. Una superació que va utilitzar el populisme, del qual van fer gala molts bisbes i càrrecs diocesans per donar a conèixer propostes de construcció d'habitatges que, sotmeses sempre als paràmetres paternalistes i elitistes, eren portades a terme per feligresos afins i vinculats a diverses entitats catòliques, com Acció Catòlica, l'Asociación Católica Nacional de Propagandistas o associacions d'empresaris i professionals liberals que sota l'adjectiu de *dirigentes* s'agrupaven, seguint les proclames episcopals, però també per la unió de molts interessos comuns. Aquests grups van actuar tant a l'àmbit diocesà com a l'àmbit parroquial, fundant estructures associatives, lligades a la figura de l'entitat benèficonstructora, creada de manera específica per decret llei el 1947.

El primer cas conegut es va donar a Còrdova amb la creació de l'Asociación Benéfico-Constructora de la Sagrada Familia, promoguda pel bisbe cordovès Fray Albino el 1947. Es va tractar d'una iniciativa pionera que va donar a conèixer entre els diferents prelats les possibilitats d'aquesta nova via de penetració del missatge catòlic, a través d'una acció concreta i tangible, en una societat que començava a donar mostres de cansament davant tanta parafernàlia litúrgica i impediments morals. Unes possibilitats que amb major o menor encert van ser secundades per altres prelats a València, Madrid, Saragossa, Màlaga, Càceres, Burgos, Santiago de Compostel·la, Santander, Lleida o Barcelona, per citar algunes de les moltes ciutats en les quals hi ha notícia de la creació d'iniciatives immobiliàries promogudes per entitats catòliques, especialment per les juntes d'homes d'Acció Catòlica, amb el suport del bisbe de torn o d'un rector parroquial que tenia un bon nombre de feligresos amb necessitat d'un habitatge digne. Inicialment, van ser iniciatives molt disperses, se'n comptabilitzen més de mig centenar entre 1947 i 1954. Davant d'això, l'Acció Católica nacional va articular una Secretaria Nacional de la Vivienda amb el propòsit de promoure aquestes iniciatives i conduir el missatge que havia de quedar present a la societat. Un missatge que rememorava les

bases de la doctrina social de l'Església i els dictàmens de l'encíclica "Rerum Novarum", pels quals la propietat es convertia en un dret inalienable del ser humà i la llar, refugi de la família, nucli d'una societat catòlica. Era el mateix esperit que es basava en els passos que anava fent l'Estat franquista en matèria d'habitatge.

Així, el llibre "El patronato de las Viviendas del Congreso". Habitatge i catòlics a la Barcelona del franquisme tracta de contribuir al coneixement d'una d'aquestes iniciatives. Tanmateix, cal dir que el llibre és el resultat parcial d'una tesi doctoral de geografia humana presentada al febrer de 2006. Aquesta tesi analitza una de les fórmules immobiliàries que van donar-se al llarg de la dictadura franquista: la de les entitats benèficonconstructores que estaven vinculades a l'Església. L'anàlisi ha tractat de trobar notícies de moltes de les entitats que van operar a Catalunya tant en l'àmbit diocesà com parroquial, i estudia amb detall els casos del Patronato Diocesano del Hogar de Lleida i el del Patronat de Santa Creu de la Selva de Girona. Altrament, ha estudiat l'origen d'iniciatives semblants sorgides arreu d'Espanya, així com les propostes d'agrupament i centralització instigades pel Secretariado Nacional de la Vivienda creat per Acció Católica a principis de la dècada dels cinquanta.

Entrega del II Premi Martí Pous i Serra. Autor: Xavier de la Cruz

Entrega del II Premi Martí Pous i Serra. Autor: Xavier de la Cruz

L'autor es va centrar més en el cas barceloní del Patronato de las Viviendas del Congreso Eucarístico, atesa la seva vinculació sentimental a un dels barris creats per aquesta entitat a Barcelona, el barri del Congrés de Barcelona. Una vinculació que anava reforçada per la seva trajectòria com a historiador local a Barcelona. En concret, havia publicat amb col·laboració altres monografies sobre els barris de la Sagrera, Sant Andreu de Palomar, el Bon Pastor i sobre aspectes relacionats amb el patrimoni industrial de Barcelona, i va ser coordinador de *Barcelona, ciutat de fàbriques i Poblenou, la fàbrica de Barcelona*.

La vinculació sentimental i la trajectòria com a historiador local expliquen l'ànima impulsora del treball, guardonat amb el II Premi d'investigació Martí Pous i Serra que concedeix el Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Aquest treball aprofundeix en l'estudi d'una de les iniciatives benèfiques catòliques més importants de totes les que es van desenvolupar a Catalunya entre 1950 i 1975. El Patronato de las Viviendas del Congreso Eucarístico va construir entre 1952 i 1975 més de sis mil habitatges a la ciutat de

Barcelona i a diversos municipis de la seva àrea metropolitana. És, sens dubte, una de les iniciatives més destacades en l'àmbit estatal pel que fa a la creació d'habitatges per part d'entitats a mig camí entre la promoció pública i la privada.

L'estudi d'aquest patronat ha estat possible gràcies a diversos factors: d'una banda, va ser una de les poques entitats d'aquest tipus que va publicar i va difondre les memòries anuals de la seva activitat, perllongada al llarg de vint-i-quatre anys. D'altra banda, gran part de la seva documentació es troba dipositada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona i, per tant, a disposició dels investigadors. La informació aportada per ambdues fonts seria insuficient si no s'haguessin tingut en compte dos aspectes clau que van tenir molta incidència en la creació d'aquesta entitat. D'una banda, la celebració del XXXV Congreso Eucarístico Internacional a Barcelona el 1952 i, de l'altra, la presència de la figura que, de manera ostensible, va encoratjar la iniciativa immobiliària, el bisbe Gregorio Modrego Casaus.

Això explica que al llibre es presentin la biografia d'aquest prelat, l'evolució

organitzativa i fundacional del Congrés Eucarístico Internacional i les transformacions urbanes que va aportar a la ciutat, així com la gènesi i desenvolupament del Patronato de las Viviendas del Congreso Eucarístico, creat gràcies a la iniciativa de l'Asociación Católica de Dirigentes, entitat clau de la qual van sorgir les persones que van assumir els càrrecs de responsabilitat en la gestió del Patronat dels Habitatges del Congrés Eucarístico. Igualment, els diversos capítols del llibre expliquen de manera detallada totes les realitzacions que es van fer al llarg dels vint-i-quatre anys d'existència d'aquest patronat, de 1952 a 1976. Per pura funcionalitat, les hem dividides en aquelles que es van gestar a la ciutat de Barcelona, amb part de l'actual barri del Congrés com a peça més significada, i aquelles que es van construir en diversos municipis de l'àrea metropolitana: l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Viladecans, Gavà, Terrassa i altres.

En els capítols finals, hem volgut incidir en dos aspectes que van formar part consubstancial de proposta edilícia del Patronato de las Viviendas del Congreso Eucarístico. El primer, el desenvolupament urbanístic dels dos polígons d'habitatges que l'entitat va construir a Barcelona i Badalona, i que van comptar amb el disseny de projecte de l'arquitecte José Soterias Mauri, responsable del Pla Comarcal de 1953. Al capítol final hi estudiem amb detall el sistema de selecció sociològica dels que serien els inquilins dels habitatges. Es va articular a través d'una proposta de classificació sociològica elaborada pel sociòleg Jaume Nualart Maymí, cap de propaganda de l'entitat benèficaconstructora entre 1953 i 1959 i, més tard, vinculat a Convergència i Unió. Aquesta proposta tenia com a missió aconseguir un barri heterogeni pel que fa a la seva població, per facilitar la integració al conjunt de la ciutat.

Finalment, val a dir que amb aquesta recerca hem volgut donar a conèixer, superant els límits de la història local, el desenvolupament d'una proposta immobiliària lligada a una entitat catòlica, l'Asociación Católica de Dirigentes, i a la figura d'un prelat, l'arquebisbe Modrego Casaus, que demostra que no va ser un exemple aïllat a la geografia espanyola, i sí un model de fer habitatge durant els anys del franquisme.

DR. MARTÍ CHECA ARTASU
CENTRO DE ESTUDIOS DE GEOGRAFÍA HUMANA
EL COLEGIO DE MICHOACÁN (MÉXICO)

El Centre de Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

Presentació

El Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (CPCPTC), creat per la Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural, té per funció promoure la recerca i l'estudi sobre la cultura popular i tradicional, fomentar-ne el manteniment i la difusió i donar suport a la vida associativa i a les activitats de dinamització cultural.

El Centre de Documentació forma part del Servei de Patrimoni Etnològic del CPCPTC i engloba en la seva denominació tres entitats diferenciades: la Biblioteca de Patrimoni Etnològic, l'Arxiu de Patrimoni Etnològic i la Fonoteca de Música Tradicional Catalana (FMTC). Com a Centre de Documentació, s'adreça a un públic especialitzat en necessitats d'informació molt específiques; són en la seva majoria investigadors/es en folklore i etnologia, experts/es o col·leccionistes en imatgeria popular, etnomusicòlegs/gues, historiadors/es locals, antropòlegs/gues, etc. Tanmateix, el Centre de Documentació està obert a qualsevol persona interessada en la cultura popular i tradicional del territori.

Biblioteca de Patrimoni Etnològic

La Biblioteca de Patrimoni Etnològic va néixer l'any 1988 dins del Centre de Documentació i Recerca de la Cultura Tradicional i Popular (CDR-CTP). La missió de la biblioteca és recopilar, sistematitzar, catalogar i difondre la màxima informació sobre cultura popular i tradicional catalana. L'especialització de la Biblioteca de Patrimoni Etnològic es basa en la temàtica de l'etnologia i la cultura popular i tradicional del territori i recull 9.000 documents inèdits o editats en diferents formats. La Biblioteca forma part de la Xarxa de Biblioteques Especialitzades de la Generalitat de Catalunya (BEG), i el fons es pot consultar mitjançant el catàleg comú (<http://beg.gencat.cat>).

El **fons** s'estructura en els apartats següents:

- **Llibres:** obres procedents de les biblioteques històriques dels folkloristes Joan Amades, Jaume Vilalta, Tomàs i Parés, a més d'edicions contemporànies.

- **Premis Nacionals de Recerca Etnològica Joan Amades:** treballs premiats en les tres edicions del certamen.

- **Fulletes, catàlegs i biografies:** conjunt de documents menors, amb informacions complementàries dels apartats precedents.

- **Recursos digitals:** elements divulgatius sobre temes d'interès etnològic, en CD-ROM i més de 900 DVD on destaquen els enregistraments de les festes.

- **Hemeroteca:** col·lecció de més de 130 revistes nacionals i estrangeres, publicacions periòdiques en dipòsit i publicacions periòdiques en curs.

Els serveis que ofereix són:

- Informació i consulta a sala personalitzada, amb cita prèvia. També per a grups.

- Consulta del catàleg en línia i del fons documental.

- Consulta telefònica, per fax, correu postal o correu electrònic.

- Informació bibliogràfica i llistats temàtics.

- Butlletins de darreres adquisicions.

- Préstec interbibliotecari.

- Accés a la base de dades del fons gràfic.

- Reprografia.

Arxiu de Patrimoni Etnològic

Als inicis del s. **xxi**, la documentació ha esdevingut quelcom més que acumulació i conservació de documents; s'ha convertit en un símbol, ja que documentar

cultura esdevé cultura en si mateix i referma una voluntat de conèixer, projectar i facilitar la transmissió cultural i el diàleg intergeneracional. En aquest sentit, l'Arxiu de Patrimoni Etnològic del CPCPTC ha recollit la feina duta a terme en els darrers vint anys per tal de bastir un fons documental sobre la cultura popular i tradicional catalana. Els arxius que configuren aquest fons s'ordenen temàticament de la manera següent: arxius personals, arxius musicals, arxius de dansa i recerques promogudes pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

1. Arxius personals

- **Arxiu Amades (Joan Amades i Gelats, 1890-1959).** Es compon de les parts següents:

- Obra pròpia de Joan Amades: 268 materials.

- Biblioteca privada: 1.887 materials.

- Hemeroteca privada: 190 materials.

- Col·lecció de fullets: 704 materials.

- Estampes i impresos d'imatgeria popular (goigs, romanços, ventalls, auques, retallables, papers de rengle, ombres xineses, estampes, fulls religiosos, teatres, etc.): 14.000 documents.

- Col·lecció de postals i fotografies antigues: 7.000 documents.

- Textos i notacions: ca. 6.000 documents.

- Epistolari.

- **Arxiu mestre Joan Tomàs i Parés (1896-1967)**

Detall de la sala de consulta. © CPCPTC

Auca del Sol i la Lluna © CPCPTC

- Arxiu Vilarmau (Josep M. Vilarmau i Cabanes, 1900-1947)
- Arxiu Vilalta (Jaume Vilalta i Sadurni)
- Arxiu d'Artur Quintana i Ester Limorti
- Arxiu Mañosas (Enric Mañosas i Barrera, 1927-1996)
- Arxiu Antoni Fortuny i Feliu
- Arxiu Oriol Espinàs i Massip

2. Arxius musicals

- Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC)
- Arxiu Sala (Mossèn Joan Sala i Salarich)
- Arxiu del Grup de Recerca Folklòrica d'Osona
- Arxiu musical de composicions de mestres directors de l'Orfeó de Sants
- Arxiu musical de composicions de mestres directors de l'Orfeó Nova Tàrraga
- Arxiu mestre Antoni Botey i Badia (1896-1939)
- Llibres d'orgue del Monestir de Montserrat
- Arxiu de la Cobla Orquestra de Barcelona
- Arxiu musical de la Beguda Alta (Anoia)
- Arxiu de Porrera (Priorat)
- Arxiu musical general

3. Arxius de danses

- Arxiu Bial (Joan Bial i Serra, 1888-1970)
- Arxiu Comas (Joan Comas i Vicens, 1909-1977)
- Arxiu Castells (Josep M. Castells i Andilla, 1897-1988)
- Arxiu de danses vives de Catalunya
- Arxiu de música per a cobla i de sardanes de l'Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona

- Arxiu musical de l'Obra del Ballet Popular (OBP)
- Arxiu de la Cobla Orquestra Lluïsos de Taradell
- Arxiu Pere Comas i Oliveres
- Arxiu de les edicions musicals ARRAHONA

4. Recerques promogudes pel Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana

- Fons provinent de les beques d'investigació
- Fons provinent de les recerques Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC). Destaca el fons oral, amb més de 2.000 entrevistes

5. Arxiu gràfic

- Fons d'imatges i gràfics dels arxius personals i de les recerques promogudes pel CPCPTC. Consta de més de 100.000 imatges que estan en procés de digitalització.

Fonoteca de Música Tradicional Catalana

És un programa que es va iniciar l'any 1987 amb l'objectiu de fer recerca, inventariar, catalogar, conservar i difondre materials de música tradicional i popular recollits a Catalunya. Es compon d'un fons editat i d'un fons inèdit:

Fons editat: Consta de 1.616 materials sonors sobre música popular i tradicional editats en diferents suports: 95 discs de 78 rpm, 222 discs de vinil de 33 rpm, 216 singles de 45 rpm sobre la Nova Cançó, 183 cassetts i 900 CD.

Fons inèdit: Consta aproximadament d'uns 23.000 fonogrames provinents de:

- treballs de camp duts a terme per l'equip de la Fonoteca de Música Tradicional Catalana
- treballs de camp realitzats pels equips d'investigadors que han estat becats pel Departament de Cultura
- adquisicions de diferents arxius de la mateixa temàtica.
- donacions de materials sonors enregistrats abans de la creació de la Fonoteca de Música Tradicional Catalana.

Destaca també la Base de Dades de Melodies Tradicionals, de més de 3.000 registres, i l'esmentat Arxiu musical general, amb més de 1.500 partitures.

La FMTC també ha creat una col·lecció discogràfica de segell propi, dividida en cinc sèries, amb els discos editats fins ara:

1. Documents testimonials, recerca directa

1.1 Música de tradició oral a Catalunya

1.2 Cançons i tonades tradicionals de la comarca d'Osona

1.3 Tivissa: cançons i tonades de la tradició oral

2. Temes monogràfics

2.1 Cançons d'infantesa

2.2 El ball de bastons

3. Festes tradicionals

3.1 Valls: sons i músiques de festa

3.2 Les festes de Santa Tecla de Tarragona

3.3 El flabiolaire Josep Verdaguer i Portet (Roviretes)

4. Documents recuperats

4.1 Les llibertats d'orgue del cicle de Nadal

4.2 Música per a gralla d'autors vuitcentistes

5. Mostres de música tradicional

5.1 Grallers de Vilafranca - Colla de Mar

5.2 La festa major de l'Arboç

Petició de cita

La consulta de la documentació s'ha de fer amb cita prèvia, per poder mantenir la qualitat de l'atenció personalitzada i el respecte al fons. Els musicòlegs, antropòlegs, documentalistes i altres tècnics i tècniques del Centre assessoren i ajuden en les consultes.

Es pot sol·licitar per telèfon al 935 671 038/039 o bé per correu electrònic a vguarch@gencat.cat.

L'horari de consulta és: de l'1 d'octubre al 31 de maig: de dilluns a divendres, de 9 h a 14 h, i dimarts, de 16 h a 19 h. De l'1 de juny al 30 de setembre: de dilluns a divendres, de 9 h a 14 h.

Adreça

Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana
Passatge de la Banca, 1-3, 4a planta
08002 Barcelona
Telèfon 935 671 038/039
Fax: 935 671 002
<http://cultura.gencat.net/cpcptc>

Bibliografia

Centre de Documentació del CPCPTC. En línia: <http://cultura.gencat.cat/cpcptc> [Consulta realitzada el 4 de maig de 2009].

Garcia Lleixà, Eva. Estudi de cas UOC: Centre de Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. 2008.

MANEL CATALÀ
VERÒNICA GUARCH

El Museu Valencià d'Etnologia

Visitants a l'exposició permanent del museu, "La ciutat viscuda"

Entrada a l'exposició permanent

A principis dels anys huitanta i en ple procés de consolidació autonòmica, l'antropòleg Joan Francesc Mira aconsegueix la concreció del projecte d'un museu d'etnologia que impulsarà la recuperació i l'estudi de la cultura popular dels valencians. És així que el 1982 naix el Museu d'Etnologia de la Diputació de València. El museu havia tingut un precedent important, però malauradament frustrat, als anys trenta del segle vint en el Museu d'Etnologia i Folklore de València, projecte engegat per Maximilià Thous i avortat per la Guerra Civil.

El nou Museu d'Etnologia de la Diputació de València s'instal·la a l'antic edifici de la Beneficència —seu d'un hospici de xiquets i xiquetes que unes monges clarisses havien gestionat per a la Diputació fins als anys seixanta del segle xx— i obrí definitivament les seues portes l'any 1983. El museu va treballar de forma independent fins que l'any 2000 es va fusionar amb l'històric Museu de Prehistòria per crear el Museu de la Prehistòria i les Cultures de València (el MuPCVa), ràpidament incorporat a la Xarxa de Museus de la Diputació. El projecte del MuPCVa, però, es va dissoldre per avatars polítics el 2005, i es produí un retorn a l'antiga situació d'independència dels museus de prehistòria i etnologia de la Diputació de València. És en el context d'aquesta separació que el museu d'etnologia passa a anomenar-se Museu Valencià d'Etnologia.

L'edifici del Centre Cultural la Beneficència, al carrer de la Corona de València

Hui, i malgrat la seua adscripció a la Diputació de València i, per tant, a una administració local circumscrita a un àmbit provincial, el Museu Valencià d'Etnologia representa la institució de referència en l'àmbit dels museus valencians d'etnologia. Les col·leccions del museu són, per tant, i aspiren a ser, representatives de tot l'àmbit territorial valencià. Aquestes col·leccions estan organitzades en tres seccions:

- Els objectes. Emmagatzemats a les instal·lacions que el museu té a prop de Bètera. Al voltant de 16.000 peces majorment vinculades al món rural tradicional valencià, i recollides en diverses campanyes des dels inicis del museu. També hi són representats la cultura material del món urbà (comerç, tallers, mobiliari...) i una xicoteta col·lecció de peces recollides al nord del Marroc l'any 2003.
- Les fotografies i l'*ephemera*. La col·lecció de fotografies del museu

s'organitza fonamentalment en dos blocs: les imatges vinculades al treball de camp del museu i les imatges (positivats i negatius) procedents de donacions o compres. En total, més de 20.000 imatges configuren un dels arxius d'interès etnogràfic més importants del País Valencià. A la col·lecció fotogràfica s'hi ha sumat els darrers anys un fons de material catalogat com *ephemera*: cartes, postals, cartells, i documentació variada en suport de paper que documenta diversos aspectes de la quotidianitat dels valencians i les valencianes.

- Els fons orals. La major part dels fons orals del museu provenen del projecte la Memòria Oral Valenciana. Es tracta d'entrevistes biogràfiques (a vegades centrades en un tema concret, per exemple: el sistema d'herència a la comarca dels Ports), que el museu està recollint de forma sistematitzada i per comarques i que tenen com a

Un dels patis del Centre de la Beneficència, seu del Museu Valencià d'Etnologia

Imatge d'un taller de cuina xinesa dins del cicle Etnocuina del museu

objectiu final proporcionar una base de dades àmplia sobre diversos aspectes de la cultura material i immaterial de la societat valenciana tradicional. Aquesta base de dades, anomenada genèricament Museu de la Paraula, manté l'objectiu de convertir-se en una plataforma memorialística de referència al web.

En el camp de la recerca i la publicació, el Museu Valencià d'Etnologia ha impulsat els darrers anys diversos projectes. Així, els conservadors del museu estan duent a terme treballs de camp que pretenen documentar des de diverses òptiques aspectes com ara els canvis i les transformacions culturals a les àrees de muntanya valencianes, la presència de noves religions en comarques com ara la Costera, el comerços tradicionals de la ciutat de València o l'anàlisi etnomusicològica del Cant Valencià d'Estil. A més, el museu pretén impulsar les recerques aplicades a les seues col·leccions, tant les objectuals com les fotogràfiques i memorialístiques. En aquest darrer camp ja s'ha avançat amb un treball sobre els masos a la comarca dels Ports i un altre sobre les migracions valencianes a Sud-amèrica. Pel que fa

a les publicacions, el museu centra els seus esforços en tres línies de publicació: la *Revista Valenciana d'Etnologia*, de la qual està preparant-se el número 5 a hores d'ara; els *Temes d'Etnografia Valenciana*, una publicació històrica del museu fundada i dirigida per Joan Francesc Mira i que tracta grans temes d'etnografia valenciana (els estris del camp, la ramaderia, les festes...), de la qual s'editaren els quatre primers números entre finals dels anys huitanta i principis dels anys noranta, i que ara es reprèn amb un nou format però amb la mateixa filosofia, i, finalment, la sèrie *Ethnos*, fins hui un seguit de propostes de temàtica etnològica variada i que des d'enguany passarà a ser una capçalera dedicada a l'antropologia més teòrica.

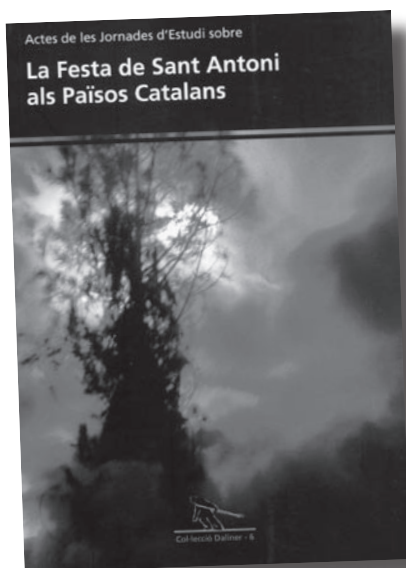
En l'àmbit expositiu, el museu s'ha caracteritzat per una forta activitat vinculada a exposicions temporals i itinerants. Aquestes exposicions han tractat des de temes clàssics de l'etnografia aplicades a l'àmbit local ("Del gra al pa", "Del fil al vestit", "Fotografies de boda o objectes viscuts", "Objectes recordats", "La vela llatina") fins a temàtiques de referència exòtica ("Les mil cares

de Déu", "Tunis: terra de cultures", "Marroc en el record", "Fotografia de frontera australiana", "Mbini caçadors d'imatges"...), o qüestions referents a un plantejament més teòric dins l'etnologia ("El tall de la cultura"...). Des del 2008, la programació expositiva temporal s'organitza al voltant de cicles, entenent per cicle un mínim de dos exposicions que tracten una temàtica comuna que és alhora refermada per un seguit d'activitats al museu: música, xerrades, cinema, tallers, etc.

A hores d'ara, el projecte més ambiciós del museu és l'acabament de les seues sales permanents, plantejades en cinc àmbits: Ciutats (l'únic finalitzat), Horta, Marjal, Secà i Muntanya. Es tracta d'un descripció geocultural que pretén explicar les semblances i les diferències que la cultura popular dels valencians i valencianes ha pres en cadascun dels àmbits, alhora que referència eixa cultura a l'àmbit de la Mediterrània, el seu marc cultural més immediat.

JOAN SEGUÍ

DIRECTOR DEL MUSEU VALENCIÀ D'ETNOLOGIA
www.museuvalenciaetnologia.es

La Festa de Sant Antoni als Països Catalans: Actes de les primeres Jornades d'Estudi de la Festa de Sant Antoni als Països Catalans. Ascó, 17, 18 i 19 de febrer de 2006 (2008). Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Daliner; 6). 375 p.

Al febrer de 2006 la vila d'Ascó (Ribera d'Ebre) va acollir les I Jornades de la Festa de Sant Antoni als Països

Catalans, que van aplegar un centenar llarg d'estudiosos, investigadors i etnòlegs procedents de diversos indrets dels territoris de parla catalana. Una trobada que pretenia copsar l'estat d'una festa important en el calendari festiu català, ben arrelada al territori i que es continua expressant a través d'un corpus ric en tradicions i en costums.

Arran d'aquelles Jornades, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre va editar fa pocs mesos les Actes que recullen les cinc ponències i la trentena de comunicacions que s'hi van llegir.

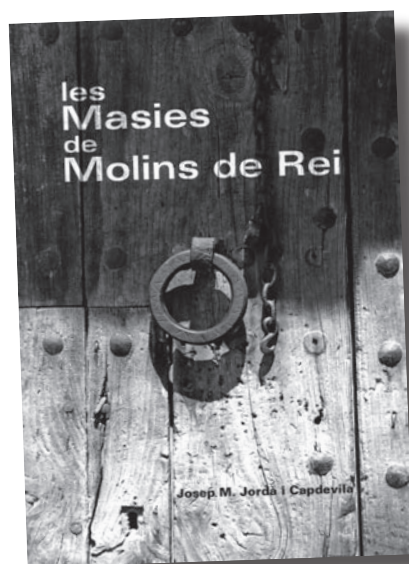
La publicació es presenta sota la mateixa estructura amb què es van desenvolupar les Jornades. En primer lloc, i a manera de presentació, s'aprofundeix en els elements més emblemàtics de la festa de Sant Antoni d'Ascó i com aquesta ha sabut perviure i projectar-se en el temps. A partir d'aquí, els textos s'emmarquen en els tres àmbits de treball que en el seu moment va proposar l'organització. Així, cada ponència encapçala els blocs temàtics amb els quals queden distribuïdes les comunicacions: trobem aquelles que s'engloben en un vessant més religiós

—la devoció al sant anacoreta, la literatura popular o els romiatges—, la festa des d'una òptica social —l'organització, l'interès com a atractiu turístic i patrimonial...— i també des d'un caire més etnogràfic —els costums i tradicions que l'acompanyen, com els Tres Tombs, les festes amb animals, la música i la dansa, el foc, les representacions teatrals...—.

Les Actes esdevenen una publicació de referència perquè fan una acurada radiografia de la festa amb aportacions des del País Valencià, Mallorca i el Principat.

Probablement, el denominador comú que se'n desprèn és la reivindicació del caràcter popular de Sant Antoni, que generalment es caracteritza per una implicació activa de la ciutadania i per l'assentament de la celebració en força punts de la geografia del país. Tot plegat, un bon indicador de la seva salut i que mostra com ha sabut adaptar-se a les noves circumstàncies d'una societat canviant.

BIEL PUBILL SOLER
JOSEP M. RADUÀ SERRA

JORDÀ I CAPDEVILA, Josep M. (2008), *Les masies de Molins de Rei*. Molins de Rei: Espai de Recerca. 147 p.

L'Espai de Recerca de Molins de Rei edita la publicació *Les masies de Molins*

de Rei i d'aquesta manera ens dona a conèixer el treball de l'estudiós Josep M. Jordà i Capdevila. L'autor, un dels impulsors de la creació del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i encara en actiu passats els noranta anys, va començar la recerca que ha donat com a fruit aquesta publicació en interessar-se pels documents relatius a la masia familiar de la seva esposa, can Castellví.

La present publicació conté, a més d'un profund estudi d'aquesta masia en concret, una recopilació històrica i documental d'unes altres vint-i-una masies del terme històric de muntanya de Molins de Rei. El llibre no és un estudi unitari, sinó que recull les monografies que l'autor va escriure des de l'any 1984 fins a l'any 2000 per a diferents mitjans de Molins de Rei. El centre d'estudis Espai de Recerca ha tingut la felicitat de publicar-les com a compilació, per tal de posar a l'abast de totes aquelles

persones les històries —amb nom i cognoms— de les nissagues que van donar vida a aquestes masies. S'inicia l'estudi amb una interessant i didàctica introducció amb la definició general de diversos termes —celler, pou, verema, matança del porc, etc.— relatius a tot allò que envolta una masia tradicional i la vida que s'hi feia. Cada monografia va acompanyada de dibuixos de Joan Amat i d'Enric Canosa i d'interessants fotografies antigues sobre la vida a les masies.

Com el mateix autor ens indica a la introducció del llibre, "aquest món pagès que acabem de descriure en unes quantes pinzellades, el temps, com una tempesta sortida de mare, se l'ha emportat", i és aquí on rau la importància d'aquest tipus de treballs, que d'una manera senzilla i planera ens acosten a un patrimoni molt proper en el temps, que de massa proper, queda sovint oblidat.

EVA GARCIA LLEIXÀ

IBIX: Publicació biennal de cultura, arts, lletres, música i ciència dels dos vessants del Pirineu: Annals 2006-07 [Ripoll], núm. 5 (2008). 495 p. [Edita: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès]

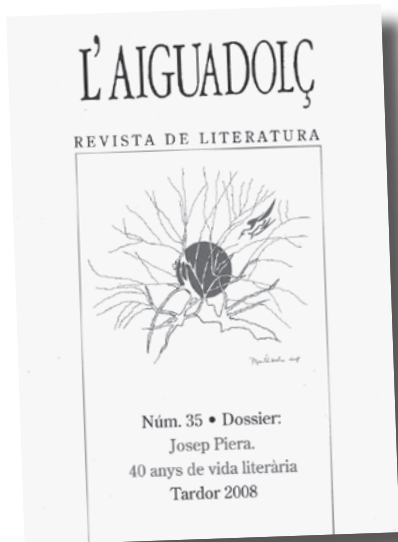
Areny de Noguera se situa per a molts al confí de la Baixa Ribagorça i en territori aragonès. Per a d'altres, forma part geogràficament ja de l'Alta Ribagorça, tot i ser políticament a l'Aragó. Pels seus habitants, Areny no és altra cosa que una vila de vora 300 habi-

tants que conviuen amb les institucions aragoneses, amb la seva nova televisió que poc parla d'ells, amb un territori al qual costa reconèixer la seva llengua pròpia com a oficial, i que té com a veïns més propers els "catalans" de Pont de Suert o de la Terreta de Tremp. Areny no deixa de ser un miratge en un espai fortament despoblat, on, però, tenen cita de tant en tant activitats com aquest V Col·loqui Transpirinenc, tot sabent que la resposta del poble serà magnífica. La curiositat de la seva gent, l'assumpció d'una cultura pròpia i peculiar per la seva situació geoestratègica i la realitat demogràfica fan d'aquests actes un fet singular.

Ara, l'*Íbix* recull aquell col·loqui en forma d'articles, ordenats i categoritzats en funció del tema que va dur-se a terme durant aquells dies d'octubre de 2007. Són més de 30 textos que s'endinsen tant en la història com en l'actualitat de la política —les seves estructures, les seves ideologies—, la societat —les seves mutacions, les seves adaptacions i afirmacions— i la cultura —una cultura pròpia, una cultura bellugadissa, una cultura tradicional—. Historiadors,

arquitectes, lingüistes, historiadors de l'art, sociòlegs, antropòlegs, etc., aporten els seus punts de vista de manera transversal i innovadora, des de focalitzacions a Euskadi fins a la Catalunya del Nord, des de la Vall de Boí fins a les valls aragoneses. Aquesta producció difícil de detallar individualment és, sobretot, l'altaveu d'un fenomen: la inquietud i vitalitat per tot allò que té a veure amb el passat, però també pel present i pel futur dels Pirineus; un territori ampli i divers, més o menys homogeni segons les zones, però que reclama des de fa temps una atenció deguda pel desgreu que es mereix de la història més política (exilis, despoblació, pantans, deutes econòmics, etc.). Els articles comporten una interpretació tan rica que no podem deixar d'exigir una lectura a tots aquells que poden tenir alguna mena d'influència en el desenvolupament pirinenc. Els mitjans de comunicació actuals, tot i les mancances encara existents, han de situar el Pirineu al bell mig de polítiques de desenvolupament, recerca o socials. Ara ja no hi ha excusa.

ÒSCAR JANÉ CHECA

L'Aiguadolç [Pedreguer], núm. 35 (tardor 2008). Dossier: Josep Piera. 40 anys de vida literària. 143 p. [Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta]

Des del seu primer número (tardor de 1985), aquesta publicació dedica una part de l'espai a glossar algun tema literari

català —sovint d'àmbit valencià— encara poc tractat per la crítica.

Fet i fet, l'aventura que inicialment va suposar per a una colla d'amics lletraferits (Vicent Balaguer, Tomàs Llopis, Carles Mulet i Antoni Prats) treure una revista literària, amb les inevitables pàgines de creació del grup i dels escriptors més pròxims, ha esdevingut una font de materials crítics —sobretot des del núm. 26, quan desapareix l'apartat de "Creació"— gens negligible per conèixer la nostra realitat literària, especialment la valenciana. També cal incidir en el contacte amb altres literatures que ha suposat la publicació de traduccions de textos o autors poc coneguts entre nosaltres, amb el títol d'"Antologia" en els darrers números. Tot plegat ha estat possible pel suport editorial de l'IECMA i la perseverança del seu director, Antoni Prats. Un fenomen prou insòlit en l'àmbit literari de qualsevol llengua; més encara si pensem que ningú dels que fan possible aquesta revista no ha cobrat mai un cèntim, com sol passar —lamentablement, és clar— en

les publicacions periòdiques sorgides des de les comarques.

En el seu darrer número (*Dossier: Josep Piera. 40 anys de vida literària*. Tardor 2008. 143 p.), s'acara a un autor que acaba d'entrar en la seixantena, una figura destacada de la creació literària —valenciana, si més no— que ja va sent hora d'analitzar i ficar al seu lloc. Hi trobem, entre altres col·laboracions, un apropament al personatge de la mà d'Enric Sòria i una valoració de l'empremta del món grec en l'obra d'aquest escriptor a càrrec d'Antoni Ferrer, mentre que pel que fa a les simpaties de Josep Piera amb la poesia andalusina se n'ocupa Jaume Pont. D'altra banda, malgrat el pes fonamental de la poesia en el conjunt de la seua obra, els llibres de viatges que Piera ha publicat permeten a Francesc Calafat esbossar els fonaments del món intel·lectual del seu autor. A més a més, una extensa entrevista ajuda a situar l'escriptor en el seu entorn literari i vital.

ANTONI-LLUÍS CARRIÓ

novetats bibliogràfiques

- 50 anys d'Amics de Besalú i el seu Comtat (2008). Besalú: Amics de Besalú i el seu Comtat. 211 p.
- Àgora cultural [Andorra la Vella], núm. 11 [hivern 2008]. 27 p. [Edita: Societat Andorrana de Ciències]
- Aguaites [Pedreguer], núm. 26 (2008). 153 p. [Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta]
- ALCALÀ ORTIZ, Enrique (2009). *Menorca y Pedro Alcalá-Zamora Estremera*. Menorca: Institut Menorquí d'Estudis. 268 p.
- ALONSO QUIÑONES, Albert [et al.] (2008). *La vaga de la Roca (1976-1977), una generació després*. Gavà: Centre d'Estudis de Gavà. 100 p.
- Andorra i el seu capital social. 20a Diada Andorrana. XXXIX Universitat Catalana d'Estiu. 18 d'agost del 2007. Prada de Conflent* (2008). Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències.
- ANGLÈS, Ramon (2008). *Una mirada al pasado. Historias del barrio vell de Port*. Barcelona: Centre d'Estudis de Montjuïc. 151 p.
- ANGUERA MÚRRIA, Antoni [et al.] (2009). SEAS: 75 anys de muntanya i cultura. Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern; Centre d'Estudis Santjustencs; Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc (SEAS). 300 p. [Inclou CD]
- ANGUERA, Pere; MASSÓ, Jaume; GORT, Ezequiel; PEREA, Eugeni; FERRAN, Marc; NAVAIS, Joan (2008). *Historiografia de Reus*. Reus: Centre de Lectura de Reus (Assaig; 112). 114 p.
- Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos* [Figueres], núm. 39 (2008). 654 p.
- Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i comarca* [Olot], núm. 19 (2008). [Edita: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i comarca]. 331 p.
- Aplec de Treballs* [Montblanc], núm. 26 (2008). 268 p. [Edita: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà]
- Aportacions a la dansa catalana: Trobada d'inèdits, impublicats i publicats* (2008). Barcelona: Èsbart Català de Dansaires. 95 p.
- ARNAVAT, Claudi (2008). *El Guaita. Articles periodístics 1986/1999*. Reus: Centre de Lectura de Reus (Assaig; 113). 359 p.
- Bandolerisme, bandolers i bandositats: Jornada de Treball del Grup de Recerques de les Terres de Ponent (38: Castellserà: 2008)* (2009). Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent; Institut d'Estudis Ilerdencs. 378 p.
- BENITO I JULIÀ, Roger [ed.] (2008). *De la Marca Hispànica a les Terres de Marca: el Penedès: XVII Jornades d'Estudis Penedesencs*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. 270 p.
- BERTRAN CUDERS, Josep (2008). *Reus i el Baix Camp durant la dictadura de Primo de Rivera*. Reus: Edicions del Centre de Lectura de Reus (Assaig; 111). 222 p.
- BOADA I ARAGONÈS, Eduard (2008). *Mn. Franquet i els Fulls Històrics de Mont-roig*. Mont-roig del Camp: Centre d'Estudis Mont-roigencs. 78 p.
- BOHIGAS I MAYNEGRE, Jordi; MORALES GARCIA, Francesc Xavier (2008). *La guerra del Francès a la Selva. L'impacte de l'ocupació napoleònica al món rural*. Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Selvatans (Estudis i Textos; 11). 101 p.
- Bollettino* [L'Alguer], núm. 3 (desembre 2008). 52 p. [Edita: Arxiu de Tradicions de l'Alguer i Archivio Storico del Comune di Oristano]
- BOLUDA I MARTÍNEZ, Enric (2009). *Com d'una casa*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (T. Poesia; 1). 45 p.
- BONAT I DE FALGÀS, Raimon; VALBONESI PRIETO, Fabio (2008). *Canet de Mar 1975-1998: Demografia, economia i urbanisme*. Canet de Mar: Centre d'Estudis Canetencs (Estudis de Patrimoni; 2). 174 p.
- BOSCH, Josep M. [et al.] [2008]. *Art gòtic dels segles XIII i XIV al Pla de l'Estany*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Quaderns; 27). 163 p.
- Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs* [Alcover], s. n. (2006). 79 p.
- CABEZAS SÁNCHEZ, Adrián (2009). *La Guerra Civil a Vilanova i la Geltrú (1936-1939). Aspectes militars*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. 140 p.
- CABRERA GONZÁLEZ, M. Roser (2009). *Escolta, Laia... La vida rural a la Marina*. Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. 104 p.
- CAMARÓS, Edgard (2008). *Neandertals a Sitges*. Sitges: Grup d'Estudis Sitgetans (Quaderns; 56). 40 p.
- CAMPANY GUILLOT, Josep (2009). *Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers: 500 anys de la inauguració de l'actual ermita de Bruguers*. Gavà: Centre d'Estudis de Gavà (La Nostra Gent; 6). 151 p.
- CAMPANY GUILLOT, Josep (2009). *Història del Futbol Club Gavà: 80 anys de futbol (i altres esports) a Gavà (1928-2008)*. Gavà: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat; Centre d'Estudis de Gavà. 289 p.
- CAMPS RIUDAVETS, M. Dolors; MISFUD CISCAR, Àngel [ed.] (2009). *Vida popular del metge Francesc Camps d'Albranca*. 2a. ed. rev. Menorca: Institut Menorquí d'Estudis (Petit Format; 8).
- Campsentelles* [Sant Fost de Campsentelles], núm. 11 (2008). 121 p. [Edita: Centre d'Estudis Santfostencs - Amics de Cabanyes]
- CARDONA, Joan; BAYÉS, Pilarin (2009). *Petita història de l'Institut d'Estudis Eivissencs*. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs. 20 p.
- Ciència al Pati: Primeres jornades científicotecnològiques sobre treballs de recerca de batxillerat* [CD] (2009). Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- CLOSAS I PIÑOT, Josep (2008). *Un manresà de "cal Tort": Memòries 1901-1984*. Manresa: Ajuntament de Manresa: Centre d'Estudis del Bages (Memòria; 10). 271 p.
- CONTEL I RUIZ, Josep M. *Gràcia, temps de bombes, temps de refugis: El subsòl com a supervivència* (2008). Barcelona: Taller d'Història de Gràcia (La font de l'atzavara; 11). 381 p.
- Del Penedès* [Vilafranca del Penedès], núm. 18 (2008). 112 p. [Edita: Institut d'Estudis Penedesencs]
- Dels Iltirda als Ton Sirera: Premis de Fotografia de l'IEI (1997-2007)* (2008). Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- Dovella: Revista Cultural de la Catalunya central* [Manresa], núm. 98 (hivern 2008). 48 p. [Edita: Centre d'Estudis del Bages]
- Dovella: Revista Cultural de la Catalunya central* [Manresa], núm. 99 (primavera 2009). 48 p. [Edita: Centre d'Estudis del Bages]
- Eivissa* [Eivissa] núm. 48 (desembre 2008). 64 p. [Edita: Institut d'Estudis Eivissencs].
- El Sot de l'Aubó* [Canet de Mar], núm. 26 (desembre 2008). 35 p. [Edita: Centre d'Estudis Canetencs]
- El Sot de l'Aubó* [Canet de Mar], núm. 27 (març 2009). 35 p. [Edita: Centre d'Estudis Canetencs]
- ESPINO LÓPEZ, Antonio (2009). *Don Juan Bayarte Calasanz y Ávalos (1622-1689): Un gobernador de la Ribagorça a la Medi-*

- terrània de Carles II. Benavarrí: Centre d'Estudis Ribagorçans. 230 p.
- ESPLUGA, Josep (2008). *Com embolicar la Franja amb una fulla de pi*. Calaceit: Associació Cultural del Matarranya; Fraga: Institut d'Estudis del Baix Cinca (Quaderns del Cingle; 1). 131 p.
- FEBRER I CARDONA, Antoni (2008). *Preceptiva poètica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears; Maó: Institut Menorquí d'Estudis. 206 p.
- Felibrejada* [Mataró], núm. 88 (octubre, novembre i desembre 2008). 19 p. [Edita: Grup d'Història del Casal de Mataró]
- FERRÉ TRILL, Xavier (2009). *Pere Cavallé, ciutadania republicana*. Reus: Centre de Lectura de Reus (Assaig; 114). 252 p.
- Fites en el temps: VI Trobada d'Estudiosos de les Garrigues* (2008). Juneda: Fonoll; Les Borges Blanques: Centre d'Estudis de les Garrigues (Lo plançó; 7). 329 p.
- Fonts: Butlletí del Centre d'Estudis Argentonins* [Argentona], núm. 37 (gener 2009). 30 p. [Edita: Centre d'Estudis Argentonins]
- Fonts: Butlletí del Centre d'Estudis Argentonins* [Argentona], núm. 38 (abril 2009). 34 p. [Edita: Centre d'Estudis Argentonins]
- Fotogrames entre la llum i la foscor: El cinema al Solsonès al segle XX*. Lleida: Pagès; Solsona: Arxiu Comarcal del Solsonès; Centre d'Estudis Lacetans. 172 p.
- Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria* [Mataró], núm. 92 (octubre 2008). 56 p.
- GIMÉNEZ VILLALONGA, José M. (2008). *Records dels actes litúrgics i costums que se celebraven a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Alaior*. Alaior: Centre d'Estudis Locals d'Alaior – Fòrum 3er. Mil·leni. 60 p.
- Insula: Quaderno di cultura sarda* [Càller], núm. 3 (juny 2008). 129 p. [Edita: Arxiu de Tradicions de l'Alguer]
- Insula: Quaderno di cultura sarda* [Càller], núm. 4 (desembre 2008). 139 p. [Edita: Arxiu de Tradicions de l'Alguer]
- JOU I ANDREU, David (2008). *Els sitgetans a Amèrica i diccionari d'"americanos": Aportació a l'estudi de l'emigració catalana a Amèrica 1778-1936*. 2a. ed. Sitges: Grup d'Estudis Sitgetans (Sèrie Major; 3). 571 p.
- JULIÀ I MAIMÓ, Miquel (2008). *El vestit de pagès a Mallorca*. 2a. ed. Felanitx: El Far; Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Balearics (L'Esparrall; 6). 102 p.
- JULIÀ-MUNÉ, Joan [cur.] (2009). *Visions de la Xina: Cultura multimil·lenària* (2008: Lleida). Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. 222 p.
- L'andorranitat: Diada Andorrana Universitat Catalana d'Estiu* (21: 2008: Prada de Conflent). (2009). Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències. 240 p.
- La Casa Santonja//Palau dels Marau en la seua època i el seu temps. Un possible temple maçó: Jornades sobre la Casa Santonja//Palau dels Marau* (L'Olleria, 24 de març de 2006) (2008). Ontinyent: Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida; L'Olleria: Ajuntament de l'Olleria – Regidoria de Cultura. 134 p.
- LARDÍN OLIVER, Antoni (2009). *1939: La repressió franquista a Collbató*. Collbató: Associació Cultural del Montserrat. 53 p. *L'Erol* [Berga], núm. 99 (hivern 2008). 49 p. [Edita: Ambit de Recerques del Berguedà]
- LLORAC I SANTIS, Salvador (2008). *Joan Sala i Tubella (1861-1938): Empresari i polític sadurninenc cofundador de Freixenet*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs; Acadèmica Tastavins Penedès (Biblioteca Penedès; 1). 69 p.
- Lo Floc: Revista del Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar* [Riudoms], núm. 186 (octubre-desembre 2008). 42 p.
- Lo Floc: Revista del Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar* [Riudoms], núm. 187 (gener-març 2009). 37 p.
- L'ordit* [Santa Perpètua de Mogoda], núm. 2 (desembre 2008): *El patrimoni arqueològic de Santa Perpètua de Mogoda*. 257 p. [Edita: Centre de Recerques i Estudis Mogoda]
- Lo ViOlí: Revista Cultural del Priorat* [Falset], núm. 5 (1r semestre 2008). 31 p. [Edita: Centre d'Estudis del Priorat]
- Lo ViOlí: Revista Cultural del Priorat* [Falset], núm. 6 (2n semestre 2008). 30 p. [Edita: Centre d'Estudis del Priorat]
- MACIÀ, Xavier; Ermengol [il·lustracions] (2008). *La nit del cargol*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. [Conté CD]
- MARI CARDONA, Joan (2009). *Santa Eulàlia*. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs (Illes Pitiüses, VII). 445 p.
- MARQUÉS SINTES, Miquel Àngel (2008). *Notes històriques sobre Fornells: El camí d'un poble*. Alaior: Centre d'Estudis Locals d'Alaior. 152 p.
- MARTÍNEZ GAY, Elena (2008). *Art medieval a Sitges*. Sitges: Grup d'Estudis Sitgetans. 48 p.
- MASSOT I MUNTANER, Josep (2009). *Menorca dins el domini mediterrani (1936-1939)*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis – Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Serra d'Or; 412). 242 p.
- Materials del Baix Llobregat* [Sant Feliu de Llobregat], núm. 14 (2008): *Les celebracions i els cultes religiosos al Baix Llobregat i altres escrits*. 119 p.
- Memòria 2008* (2008). Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. 69 p.
- Mestal: Butlletí de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines* [Girona], núm. 24 (desembre 2008). 16 p. www.ddgi.cat/historiarural
- Mestall: Butlletí de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines* [Girona], núm. 23 (juny 2008). 16 p. www.ddgi.cat/historiarural
- MIRET PASTOR, Lluís (2009). *Local hero*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (T. prosa; 1). 159 p.
- Miscel·lània del CERE* [Flix], núm. extra 1 (2008). 318 p.
- MOLL CAMPS, Toni [2009]. *Llibre I de les Odes d'Horaci* (versió versificada). Maó: Institut Menorquí d'Estudis (Quaderns Xibau de Poesia; 15). 87 p.
- MONCUNILL CIRAC, Lluís Maria; MONCUNILL MARTÍ, Fructuós; MARTÍ BAIGES, Maria [ed.] (2008). *Carles Cardó, un clàssic del pensament: Pòrtics de La Paraula Cristiana (1925-1936)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. 460 p.
- MURILLO GALIMANY, Francesc (2008). *La batalla del Pont de Goi* (Valls, 25 de febrer del 1809). Valls: Institut d'Estudis Vallencs. 494 p.
- Narrativa curta 9 de juliol* [2009]. Maó: Institut Menorquí d'Estudis; Ajuntament de Ciutadella. 138 p.
- Notes* [Mollet del Vallès], núm. 24 (gener 2009). 259 p. [Edita: Centre d'Estudis Molletans]
- PASTOR, Emiliano (2009). *Mercedes-Benz segons els ocells*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (T. Teatre; 1). 66 p.
- PAVÓN, David (2008). *Gran obra hidràulica i territori a les conques de la Muga i el Fluvià (1850-1980)*. Figueres: Institut d'Estudis Empordanesos (Volum I-II; Monografies Empordaneses; 10). 475 p.
- PLANAS I SERRA, Albert (2008). *Antoni Dot i Arxer (1908-1972)*. Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca; Barcelona: Fundació Josep Irla. 147 p.

- Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2008*. Granollers: Centre d'Estudis de Granollers, 2009. 159 p.
- PROS FIGUERAS, Josefina; VALLÈS ROQUER, Gerard (il·lustracions) (2008). *Pinzellades de temps enrere*. L'Arboç: L'Arboç Acthiva't. 23 p.
- Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach* [Sabadell], núm. 106 (2008): *L'humor d'un il·lustrat: edició d'una carta de Bosch i Cardellach*. 108 p.
- Quaderns d'Estudi* [L'Hospitalet de Llobregat], núm. 21 (març 2009). 224 p. [Edita: Centre d'Estudis de l'Hospitalet]
- Quaderns de la Selva* [Santa Coloma de Farners], núm. 20 (2008). 315 p. [Edita: Centre d'Estudis Selvatans]
- Quaderns de Vilaniu: Miscel·lània de l'Alt Camp* [Valls], núm. 54 (novembre 2008). 117 p. [Edita: Institut d'Estudis Vallencs]
- Raïls: Revista del Centre d'Estudis d'Uldecona* [Uldecona], núm. 24 (2008). 238 p.
- Raïls: Revista del Centre d'Estudis d'Uldecona* [Uldecona], núm. 25 (2009). 238 p.
- Randa* [Barcelona], núm. 60 (2008). 191 p. [Edita: Institut d'Estudis Baleàrics; Institut Menorquí d'Estudis; Consell Insular d'Eivissa; Publicacions de l'Abadia de Montserrat]
- Randa* [Barcelona], núm. 61 (2008). 191 p. [Edita: Institut d'Estudis Baleàrics; Institut Menorquí d'Estudis; Consell Insular d'Eivissa; Publicacions de l'Abadia de Montserrat]
- Randa* [Barcelona], núm. 62 (2009): *Miscel·lània Gabriel Llopart*, II. 228 p. [Edita: Institut d'Estudis Baleàrics; Institut Menorquí d'Estudis; Consell Insular d'Eivissa; Publicacions de l'Abadia de Montserrat]
- Recull* [Santa Coloma de Queralt], núm. 11 (2009). 146 p. [Edita: Associació Cultural Baixa Segarra]
- Recull de conferències 2007*. IEC Cent anys 1907-2007 (2008). Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències.
- Recull de treballs* [Torredembarra], núm. 9 (2008). 102 p. [Edita: Centre d'Estudis Sinibald de Mas].
- RIBOT I MARTÍN, Domènec; MASCARELLA I ROVIRA, Jordi (eds.) (2008). *Josep Ribot i Calpe: Llegendes del Ripollès*. Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. 185 p.
- Ripacurtia* [Benavarrí], núm. 6 (2008): *Les relacions econòmiques entre Catalunya i Aragó Passat, present i futur = Las relaciones económicas entre Cataluña y Aragón Pasado, presente y futuro*. 211 p.
- ROIG I MUNAR, Francesc; FRAGA I ARGUIMBAU, Pere [ed.] (2008). *Natura i societat; mosaics a Menorca*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 170 p.
- ROMERO, Miguel L.; VIDAL TORRES, Maria José (2008). *L'hotel dels jueus: Els germans Hanauer: de l'Alemanya nazi a Eivissa*. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs (Nit de Sant Joan; 28). 164 p.
- SAGARRA CLAVEROL, Abigail; FARRÚS PRAT, Sílvia (2008). *Catàleg de la documentació de l'Antic Hospital de Santa Maria*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (Clau de Volta; 1). 107 p.
- SANCHO PARÍS, Daniel [ed.] (2008). *Els joves i la Segona República i la Guerra Civil al Penedès*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. 209 p.
- SANFELIU I ROCHET, Guiu (2009). *Origen històric de les comarques catalanes*. Verdú: Grup de Recerques de les Terres de Ponent. 295 p.
- Santes Creus: De monestir a monument 1821-1921* (2008). Vila-rodonà: Centre d'Estudis del Gaià; Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya - Museu d'Història de Catalunya; Tarragona: Diputació de Tarragona. 127 p.
- SAVALL DOMINGO, Assumpció; MORALES HIDALGO, Vicente (2008). *Els hàbits de salut dels joves de la comarca de l'Alt Penedès*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs; Acadèmica Tastavins Penedès (Biblioteca Penedès; 2). 99 p.
- SEGURA, M. Teresa (coord.) (2008). *Guia de Valls*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs; Cossetània (Les Guies de l'IEV; 2). 154 p.
- SOLÀ COLOMER, Xavier (2008). *La reforma catòlica a la muntanya catalana: Els bisbats de Girona i Vic (1587-1800)*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines; Centre de Recerca d'Història Rural - UdG; Documenta Universitària (Estudis; 12). 416 p.
- SOLANS RODA, Conxita (2009). *Coneix... Les Batalles del Bruc i la Guerra del Francès al Baix Llobregat 1808-1814*. [Sant Feliu de Llobregat]: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. 42 p.
- SORIANO JIMÉNEZ, Ignacio Clemente (2008). *L'anarquisme a Tarragona (1917-1924): Formós Plaja i Carme Paredes*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona. 275 p.
- Templers i Hospitalers: Ordes militars a Catalunya; Actes de la XXXVII Jornada de Treball* (2008). Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent. 390 p.
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 81 (desembre 2008). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 82 (gener 2009). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 83 (febrer 2009). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 84 (març 2009). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 85 (abril 2009). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 86 (maig 2009). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Terme* [Terrassa], núm. 23 (novembre 2008). 336 p. [Edita: Centres d'Estudis Històrics de Terrassa; Arxiu Històric Comarcal de Terrassa; Arxiu Municipal de Terrassa]
- TORNÉ, Ramon; PORTA, Josep M. [cur.] (2009). *Jornades lleidatanes de filosofia moderna: Les línies mestres de la història del pensament* (3a.: 2009; Lleida). Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. 161 p.
- TORRALBO RICO, José; PADULLÉS PLATA, Jofre [cur.] (2009). *Vides secretes: Memòries d'un militant clandestí*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages. 190 p.
- Trena i peu* [L'Arboç], núm. 38 (març/abril 2009). 63 p. [Edita: L'Arboç Acthiva't]
- TUells MORENO, Lluís Miquel (2009). *El ferrocarril a Valls: 125 anys del trajecte Valls - Vilanova - Barcelona*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs (Per conèixer Valls; 5). 111 p.
- VALLVERDÚ, Josep (2009). *Viatge al segle XX i altres proses*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. 224 p.
- Vicgrafies: Revista de biografies vigatanes* [Vic], núm. 6 (abril 2008). 63 p. [Edita: Centre d'Estudis Socials d'Osona]
- XURIGUERA, Joan Baptista (2009). *Diari*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (Signe; 5). 749 p.
- XXIV Sessió d'Estudis Mataronins* (2008). Mataró: Museu Arxiu de Santa Maria; Institut Municipal d'Acció Cultural. 306 p.

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
5. Arxiu de Tradicions de l'Alguer (l'Alguer)
6. Arxiu Festiu Catalunya. Fundació Privada (Barcelona)
7. Associació Catalana de Documentació Històrica i Familiar (Sant Vicenç de Castellet)
8. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
9. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
10. Associació Cultural del Montserrat (Collbató)
11. Associació Cultural Modilianum (Moià)
12. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona)
13. Ateneu Popular de Calonge (Calonge)
14. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
15. Centre de Lectura de Reus (Reus)
16. Centre de Recerca Històrica del Poble-sec – CERHISEC (Barcelona)
17. Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascançà (Mollerussa)
18. Centre de Recerques i Estudis Mogoda (Santa Perpètua de Mogoda)
19. Centre d'Estudis Lo Lliscó (Mas de Barberans)
20. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
21. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell (Argentona)
22. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
23. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
24. Centre d'Estudis Centelles (Centelles)
25. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
26. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
27. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
28. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
29. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
30. Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
31. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
32. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
33. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Flix)
34. Centre d'Estudis de les Garrigues (les Borges Blanques)
35. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
36. Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
37. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
38. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
39. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
40. Centre d'Estudis del Besòs-Canyet (Badalona)
41. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodonà)
42. Centre d'Estudis del Lluçanès (Prats de Lluçanès)
43. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
44. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
45. Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà (Isona)
46. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
47. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
48. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
49. Centre d'Estudis Lacetans (Solsona)
50. Centre d'Estudis Locals d'Alaior – Fòrum 3r. Mileni (Alaior)
51. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
52. Centre d'Estudis Mont-roigencs (Mont-roig del Camp)
53. Centre d'Estudis Pirineu Natural (La Seu d'Urgell)
54. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
55. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavarri)
56. Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar (Riudoms)
57. Centre d'Estudis Santfostencs Amics de Cabanyes (Sant Fost de Campsentelles)
58. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
59. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
60. Centre d'Estudis Seniens (La Sénia)
61. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
62. Centre d'Estudis Socials d'Osona (Vic)
63. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
64. Centre Miró de Mont-roig del Camp (Mont-roig del Camp)
65. Centre Picasso d'Orta – Associació UNESCO (Horta de Sant Joan)
66. Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona (Tarragona)
67. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
68. Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Esterrí d'Àneu)
69. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
70. Espai de Recerca (Molins de Rei)
71. Espais Escrits – Xarxa de Patrimoni Literari Català (Folgueroles)
72. Fent Història – Associació Catalana d'Estudis Històrics (Barcelona)
73. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
74. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
75. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
76. Grup de Recerca Folklorica d'Osona (Folgueroles)
77. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
78. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
79. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
80. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
81. Grup d'Història del Casal (Mataró)
82. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
83. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
84. Institut d'Estudis Balearics (Palma de Mallorca)
85. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer)
86. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
87. Institut d'Estudis Comarcals del Pla d'Urgell (Mollerussa)
88. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
89. Institut d'Estudis del Baix Cinca (Fraga)
90. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
91. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
92. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
93. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès)
94. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
95. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
96. L'Arboç ACTHIVAT (l'Arboç)
97. Museu Arxiu de Santa Maria – Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
98. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
99. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
100. Patronat Francesc Eiximenis (Girona)
101. Societat Andorrana de Ciències (Andorra la Vella)
102. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
103. Taller d'Història de Gràcia (Barcelona)

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA

Tel.: 933 248 585 ext. 131 • Fax: 932 701 180 • ccepc@iec.cat • www.ccepc.org

Consell de Redacció:

Eva Garcia, M. Carme Jiménez, Lourdes Plans, Marcel Poblet, Josep Santesmases i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Imprimeix: Impremta Requesens - Disseny i composició: Imatge-9, SL

Amb el suport de:

